

VETERINAAR- JA TOIDUAMET

AS M.V.Wool

info@mwvool.eu

ETTEKIRJUTUS NR 10.1-1/33084

Ettekirjutuse koostaja: toiduosakonna juhtivspetsialist Jaana Oona

Ettekirjutuse tegemise aeg ja koht: 25.11.2019, Veterinaar- ja Toiduamet, Väike-Paala 3, 11415 Tallinn

Ettekirjutuse adressaat: Aktsiaselts M.V.WOOL (10393012), Harju maakond, Lääne-Harju vald, Vintse küla, Kibrukala, 76021

RESOLUTSIOON

Ettekirjutusega:

1. **Juhib Veterinaar- ja Toiduamet tähelepanu õigusrikkumisele, mis seisneb mikrobioloogilistele nõuetele mittevastava toidu käitlemises.**
2. **Kohustab Veterinaar- ja Toiduamet AS-i M.V.Wool:**
  - 2.1. **peatama** tegevus täielikult (sh tootmine, vahendamine, ladustamine, tooraine sissevedu, tooraine ja kauba väljavedu) Harju maakonna Saue valla Hüüru küla Angerja tee 32 tegevuskohas (*Harku kalatööstus*, tunnusnumber 564);
  - 2.2. **peatama** tegevus täielikult (sh tootmine, vahendamine, ladustamine, tooraine sissevedu, tooraine ja kauba väljavedu) Harju maakonna Lääne-Harju valla Vintse küla Kibrukala tegevuskohas (*Vihterpalu kalatööstus*, tunnusnumber 423);
  - 2.3. Juhul, kui AS M.V.Wool parendustegevuste tegevuskava hõlmab proovipartii tootmist, teavitada sellest Veterinaar- ja Toiduametit ning esitada ametile kooskõlastamiseks vastav tegevuskava.

- 2.4. **Teavitama** Veterinaar- ja Toiduametit 25.11.2019 seisuga käitlemistüksustes tunnusnumbritega 423 ja 564 fikseeritud laoseisust, s.t valmistoodang ja tooraine, mida ei käsitleta enam inimtoiduna, vaid 2. kategooria loomse kõrvalsaadusena vastavalt määruse EÜ 1069/2009 art 9 p h, ning kus ja millisel viisil käideldakse ettevõttes kõrvaldamisele kuuluvad 2.kategooria loomsed kõrvalsaadused: s.t vastava tegevusloa saanud ettevõttes jäätmetena põletamine, taaskasutamine või kõrvaldamine koospõletamise teel, töötlemine (rõhu alla steriliseerimine või muu määruse 1069/2019 art 24 lg 1 p a nimetatud meetodil), sileerimine, komposteerimine või töötlemine biogaasiks või kütusena põletamine.
3. Ettekirjutuse punktid 2.1 ja 2.2 on **täitmiseks kohustuslik** alates kättetoimetamisest. Ettekirjutuse punkt 2.4 on **täitmiseks kohustuslik** hiljemalt 29.11.2019.
4. Punktis 2.1. ja 2.2. nimetatud tegevuse peatamine **kehtib kuni** AS M.V.Wool on Veterinaar- ja Toiduametile tõendanud, et *Listeria monocytogenes*'e puhangutüvi ST1247 on AS-i M.V.Wool tegevuskohtades elimineeritud, sellest on Veterinaar- ja Toiduametit e-posti teel (vet@vet.agri.ee) teavitatud ning Veterinaar- ja Toiduamet on riikliku järelevalve käigus võetud uhtmeproovide analüüsitulemuste alusel saanud sellele kinnituse.

I ASJAOLUD

Kalatööstustes ameti poolt kehtestatud piirangud

1. **08.03.2019** edastati Euroopa Liidu toidu ja sööda kiirhoiatussüsteemi RASFF kaudu Veterinaar- ja Toiduametile (edaspidi amet või VTA) Haiguste Ennetamise ja Tõrje Euroopa Keskuse (edaspidi ECDC) ja Euroopa Toiduohutusameti (edaspidi EFSA) poolt koostatud teadaanne, milles teavitati viies (5) erinevas riigis aset leidnud *Listeria monocytogenes*'ega ehk listerioosibakteriga (edaspidi *L.mon*) seotud 15-st haiguspuhangu juhtumist Euroopas seoses **puhangutüvega ST1247**. Saabunud informatsiooni alusel alustas VTA pädeva asutusena järelevalvemenetlust.
2. **04.06.2019** EFCA-ECDC Rapid Outbreak Assessment raporti kohaselt seostub *L.mon* tüvi ST1247 AS-ga M.V.Wool (edaspidi ka ettevõtte).
3. **18.03.2019** teostati **Harku kalatööstuses** ameti poolt kontrolltoiming (kontrollakt 16-269-19/001), mille käigus tuvastati mitmeid nõuete rikkumisi (koostati 8 ettekirjutust). Kontrolli käigus võeti *L.mon* proove tootmispindadelt, -keskkonnast ja toodetest. Positiivseteks osutusid *L.mon* proovid viilutusmasinalt ning kontrolli hetkel liinil olnud tootelt (külmsuitsu vikerforell). Sekveneerimise tulemused kinnitasid, et tegemist oli *L.mon* tüüp ST1247ga, mida seostatakse ka rahvusvahelise listerioosi puhanguga.
4. **13.03.2019** tegi amet AS-ile M.V.Wool Harku kalatööstusega seoses ettekirjutuse nr 10.1-1/7686, mida muutis osaliselt 27.03.2019 kontrollaktis nr 16-269-19/001 ettekirjutusega nr 3 mille kohaselt on AS M.V.Wool kohustatud rakendama Komisjoni määruse (EÜ) nr 2073/2005 (edaspidi Määrus nr 2073/2005) I lisa 1. peatükis punktis 1.2 sätestatud II kriteeriumit: „Ettevõttel tuleb teostada iga toote partii osas *L. monocytogenese* tuvastamine (leidumine 25g-s, 5 osaproovis), enne kui toit on viidud

- 8) 02.08.2019. a Maximast võetud proov: AS-i M.V.Wool toode soolaforell, viilutatud (partii 905047, kõlblik kuni 10.08.2019, proovivõtu kood 2019/3413);
- 9) 13.08.2019.a Kristiine Prismast võetud proov: AS-i M.V.Wool toode soolatud vikerforell (partii 905282, kõlblik kuni 03.09.2019, proovivõtu kood 2019/3574);
- 10) 13.08.2019. a Kristiine Prismast võetud proov: AS-i M.V.Wool toode külmsuitsutatud lõhe (partii 905223, kõlblik kuni 26.08.2019, proovivõtu kood 2019/3574);
- 11) 01.10.2019.a AS-i M.V.Wool käitlemiskohast võetud proov: toode viilutatud graaviforell (partii 535115, kõlblik kuni 27.10.2019, proovivõtu kood 2019/4586);
- 12) 23.10.2019 a AS-i M.V.Wool käitlemiskohast võetud proov: toode soolalõhe Supreme (partii 535355, kõlblik kuni 18.11.2019, proovivõtu kood 2019/5055);
- 13) 23.10.2019.a. AS-i M.V.Wool käitlemiskohast võetud uhtmeproovid: ruum 149 (nahatustamismasina seinad ja trummel), ruum 149 (nahatusmasina esimene sinine lint), ruum 149 (äravoolutrapp), toore forelli pind seest ja väljaspoolt (farm), ruum 155 (nahatustamismasina trummel ja lint), proovivõtu kood 2019/5055.

7.2. Vihterpalu kalatööstuses:

- 1) 09.10.2019.a. AS-i M.V.Wool käitlemiskohast võetud proov: toode kuumsuitsutatud lõheribi (partii 1282, kõlblik kuni 19.11.2019, proovivõtu kood 2019/4795);
  - 2) 09.10.2019.a AS-i M.V.Wool käitlemiskohast võetud uhtmeproovid (lõikelaud /rookimisruum/, trapp /suitsukala jahutusruum/), proovivõtu kood 2019/4771;
  - 3) 30.10.2019.a AS-i M.V.Wool käitlemiskohast võetud proov: toode külmsuitsutatud heeringafilee (partii 2298, kõlblik kuni 28.11.2019, proovivõtu kood 2019/5191).
  - 4) 30.10.2019. a AS-i M.V.Wool käitlemiskohast võetud uhtmeproovid (suitsukala jahutusruum /ladu/, trapp /suitsuahjupoolne/, kastipesuruum /suitsukala sinine pestud kast/, rookimisruumist trapp /tagumine/, suitsutusruum /põrand/ proovivõtu kood 2019/5191).
8. Ettekirjutustega kontrollaktis nr 01-110-19/033-1 (26.03.2019), kontrollaktis nr 01-54-19/43 (27.06.2019), kontrollaktis 01-54-19/045 (02.07.2019), kontrollaktis nr 01-54-19/047 (09.07.2019), kontrollaktis nr 01-54-19/049 (07.08.2019), ettekirjutusega nr 10.01-1/22915 (23.08.2019), ettekirjutusega nr 10.01-1/27861 (09.10.2019) ning ettekirjutusega nr 10.1-1/27861-6 (31.10.2019) kohustati AS M.V.Wooli *L.mon*-ga saastunud toode turult kõrvaldama/tagasi kutsuma, mis on toodetud **Harku kalatööstuses** ning milles leidus *L.mon*. Ametile on täiendavalt selgunud toodete nõuetele mittevastavusi, millele on AS-i M.V.Wool tähelepanu pööranud selgitusnõuetega, peale mida on käitleja ise tooted turult kõrvaldanud või turule mitte lubanud. Seega oli AS M.V.Wool lasknud turule tooted, mis ei vastanud kehtestatud toiduohutuskriteeriumitele ning vastavalt ettekirjutuses pandud kohustusele ei oleks tohtinud turule jõuda.
9. **Vihterpalu kalatööstuse** ja toodangu positiivsetele leidudele on VTA ettevõtte tähelepanu pööranud selgitusnõuetega, peale mida on käitleja ise tooted turult

selle tootnud toidukäitleja vahetu kontrolli alt välja. Positiivse tulemuse korral ei ole lubatud partiid ettevõttest välja saata. Iga partii kohta tehtud katseprotokolli tulemused koos täpsustava infoga edastada ameti Harju keskusele.“

5. **23.10.2019** kehtestas VTA ettekirjutusega nr 10.1-1/29308 AS-i M.V.Wool **Vihterpalu kalatööstuses piirangu**, mille kohaselt on AS M.V.Wool kohustatud rakendama määruse nr 2073/2005 I lisa 1. peatükis punktis 1.2 sätestatud II kriteeriumit: „teostama iga toote (külm ja kuumsuitsutatud lõhe/forell, soolatud ja suitsutatud tooted ja kõik muud tooted, sh laos olevad tooted, mida koos pakendiga ei kuumtöödelda) partii osas *L. monocytogenese* tuvastamine (leidumine 25g-s, 5 osaproovis), enne kui toit on viidud selle tootnud toidukäitleja vahetu kontrolli alt välja. Positiivse tulemuse korral ei ole lubatud partiid ettevõttest välja saata. Iga partii kohta tehtud katseprotokolli tulemused koos täpsustava infoga (Excel tabelis) edastada ametile.“

Positiivsed *L.mon* leiud

6. **Harku kalatööstuse osas** on alates 18.03.2019 tuvastatud *L.mon* esinemine **18 korral** (nendest positiivseid uhtmeproove 6, tooraine 1, toode 11 korral. **Vihterpalu kalatööstuse osas** on alates 09.10.2019 *L.mon* esinemine tuvastatud **8 korral**, millest positiivseid uhtmeproove 6 (proovid oktoobris 2019) ja tooteproove 2, kusjuures positiivne uhtmeproov tuvastati kastipesuruumis asuvalt suitsukala pestud siniselt kastilt (katseprotokoll TL1906480-BT, proov võetud 30.10.2019), mis näitab AS-i M.V.Wool poolt Vihterpalu kalatööstuses teostatud puhastuse ebatõhusust.
7. Kokkuvõtvalt on AS-i M.V.Wool Harku kalatööstuses ja Vihterpalu kalatööstuses ning kalatööstustes toodetud toodetes amet järelevalve käigus võetud proovide analüüside tulemusel tuvastanud *L.mon* järgmiselt:

7.1. Harku kalatööstuses:

- 1) 18.03.2019.a AS-i M.V.Wool käitlemiskohast võetud proov: toode külmsuitsuforelli fileeviilud (partii 532730, kõlblik kuni 16.04.2019, proovivõtu kood 2019/1160);
- 2) 18.03.2019.a AS-i M.V.Wool käitlemiskohast võetud uhtmeproovid: viilutusmasina transportöörlint nõeltega (2 positiivset proovi), proovivõtu kood 2019/1160;
- 3) 20.06.2019.a AS-i M.V.Wool laost võetud proov: toode viilutatud külmsuitsulõhe (partii 905008, kõlblik kuni 18.07.2019, proovivõtu kood 2019/2974);
- 4) 26.06.2019.a AS-i M.V.Wool käitlemiskohast võetud proov: toode graavihake, magus (partii 905049, kõlblik kuni 26.07.2019, proovivõtu kood 2019/3010);
- 5) 04.07.2019.a Lasnamäe Maksimarketist võetud proov: AS-i M.V.Wool toode viilutatud graavilõhe (partii 905000, kõlblik kuni 10.07.2019, proovivõtu kood 2019/3115);
- 6) 02.08.2019. a Maximast võetud proov: AS-i M.V.Wool toode külmsuitsutatud forell, viilutatud (partii 534113, kõlblik kuni 06.08.2019, proovivõtu kood 2019/3413);
- 7) 02.08.2019. a Maximast võetud proov: AS-i M.V.Wool toode külmsuitsutatud lõhe (partii 905200, kõlblik kuni 19.08.2019, proovivõtu kood 2019/3413);

kõrvaldanud või turule mitte lubanud. *L.mon* tuvastati muuhulgas kuumsuitsutatud lõheribis (partii 1282, kõlblik kuni 19.10.2019), mida toote valmistamisprotsessi (kuumsuitsutamine) arvestades ei oleks tohtinud leiduda. Ühtlasi, 30.10.2019 kontrolli raames võeti proove valmistatud toodangust ning pinnaproove ettevõtte keskkonnast. *L.mon* tuvastati pindadelt ja külmsuitsutatud heeringafileeist (partii nr 2298, kõlblik kuni 28.11.2019) 3 osaproovis (katseprotokollile nr TL1906480-BT, 06.11.2019).

10. Järelevalve käigus on ka korduvalt pööratud tähelepanu Vihterpalu kalatööstuses esinevale ristsaastatusele (kontrollaktid nr 01-54-19/025, 26.04.2019; 01-54-19/033, 12.06.2019; 01-54-19/058, 20.09.2019).

Puhangutüve ST1247 olemasolu kinnitavad sekveneerimistulemused

11. AS-i M.V.Wool toodangust ja tootmiskeskkonnast on alates märtsist 2019 järelevalve käigus tuvastatud *L.mon*. **Sekveneerimistulemuste põhjal on *L.mon* puhangutüvi ST1247 isoleeritud AS-i M.V.Wool toodetest ja uhtmeproovidest.** Sealhulgas on Euroopa Riikliku Referentlabori (EURL) 10.07.2019 välja antud teate kohaselt käitleja 03.10.2018 ka Vihterpalu kalatööstuses võetud toiduproovist isoleeritud tüvi ST1247. Sekveneerimise tulemusel on samuti selgunud, et järelevalve tooteproovis („Viilutatud külmsuitsulõhe“, proov võetud 15.11.2017, *L. mon* isoleeritud 02.10.2019) 5-st osaproovist kolmes tuvastati *L.mon* puhangutüvi ST1247. Eeltoodu näitab, et puhangutüvi *L.mon* ST1247 on olnud AS-i M.V.Wool toodetes nii Harku kui ka Vihterpalu kalatööstuses enam kui kaks aastat. Sekveneerimiste tulemusel on toorainest isoleeritud *L.mon* tüvega ST121 (Tooraine: forell; tehas M-200, partii 54098/621944) ja ST18 (Tooraine: forell, Tehase nr 22010). Puhangutüve ST1247 toorainest siiani leitud ei ole.
12. **22.08.2019** edastas Veterinaar- ja Toidulaboratoorium (edaspidi VTL) ametile I poolaasta sekveneerimistulemused, mille kohaselt osutusid *L.mon* tüüp ST1247 esinemise osas positiivseteks ettevõtte enesekontrolli raames 27.06.2019 võetud keskkonnaproovid, samuti järelevalve käigus võetud proov („Viilutatud külmsuitsulõhe“, proov võetud 20.06.2019) ja ühe kodaniku poolt laborisse viidud proov (soolakala, vikerforell, proov võetud 20.03.2019). Kokku on puhangutüvi ST1247 AS-i M.V.Wool toodetest ja tootmiskeskkonnast tuvastatud **17 korral** (jaanuaris, märtsis ja juunis 2019). Sellest saab järeldada, et puhangutüvi ST1247 on olemas nii ettevõtte tootmiskeskkonnas kui ka tema poolt valmistatud toodetes.
13. **11.10.2019** edastas VTL sekveneerimise tulemused isoleerimise kuupäevaga 02.07.-19.08.2019, mille kohaselt tuvastati perioodil juuni-august 2019 võetud positiivsetes proovides *L.mon* ST1247 tüvi **11 korral** (edastatud AS-ile M.V.Wool 11.10.2019.a. nr 10.1-1/28187).
14. 03.10-15.10.19 sekveneerimisele saadetud ja AS-ile M.V.Wool 05.11.2019 nr 10.1-1/30715 edastatud tulemused kinnitasid seitsmel korral jälle *L.mon* puhangu tüve ST1247 olemasolu AS-i M.V.Wool Vihterpalu tehases (lõikelaud, suitsukala jahutusruumi trapp) ning AS-i M.V.Wool poolt OÜ-le Peetsman tarnitud fileeritud lõhes (proov võetud ettevõttest OÜ Peetsman 03.10.2019). Seega levib AS-i M.V.Wool tootmisest/toodetest

tuvastatud puhangutiivi ST1247 ka tema koostööpartneritele, kes antud juhul oli kasutanud toorainena AS-i M.V.Wool tootmises fileeritud toodet.

15. Sekveneerimise tulemused on senini AS-i M.V.Wool toodete ja tootmiskeskonnaga seoses kokku **35 juhul kinnitanud *L.mon* puhangutiive ST1247 olemasolu.**

Puhastused kalatööstustes

16. AS-i M.V.Wool **15.10.2019** vastuskirjas ametile, mis edastati vastuseks teise sekveneerimistulemuse käitlejale esitamisega ning käitleja hoiatamisega, et amet kaalub Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 882/2004, ametlike kontrollide kohta, mida tehakse sööda- ja toidualaste õigusnormide ning loomatervishoidu ja loomade heaolu käsitlevate eeskirjade täitmise kontrollimise tagamiseks (edaspidi *Määrus nr 882/2004*) artiklis 54 lg 2 punkti e alusel tõhusama meetme rakendamist – asjaomase käitlemisettevõtja tegevuse täielik või osaline peatamine või sulgemine asjakohaseks ajavahemikuks (meie 11.10.2019.a nr 10.1-1/28187), teavitas AS M.V.Wool, et plaanib *L.mon* tüve ST1247 elimineerimiseks Harku kalatööstuses 17.10.2019 -18.10.2019 läbi viia täieliku sterilisatsiooni ning kaaluvad toodetes, kus ei kasutata *L.mon* pärssivaid säilitusaineid, lühendada märgatavalt nende säilivusaegu.
17. **22.10.2019** edastas amet AS-ile M.V.Wool kirja „Menetlusosalise ärakuulamine seoses planeeritava ettekirjutusega“, milles hoiatas AS-i M.V.Wool ettekirjutuse tegemisest, kuna Vihterpalu kalatööstuses leiti 09.10.2019 toimunud järelevalvetoimingu käigus kuumsuitsutatud lõheribist (partii 1282, kõlblik kuni 19.10.2019) ehk tootest, milles toote töötlemisprotsessist lähtuvalt *L.mon* ei tohiks leiduda, ning uhtmeproovides (lõikelaud rookimisruumis ja suitsukala jahutusruumi trapp) ning Määruse 882/2004 artiklis 54 lg 2 punktis h aluselt meetme kasutamisest, mille kohaselt tuleb ettevõttel teostada iga toote (külm ja kuumsuitsutatud lõhe/forell) partii osas *L.mon* tuvastamine (leidumine 25g-s, 5 osaproovis), enne kui toit on viidud selle tootnud toidukäitleja vahetu kontrolli alt välja. Positiivse tulemuse korral ei ole lubatud partiid ettevõttest välja saata.
18. Oma **23.10.2019** vastuskirjas kirjeldas AS M.V.Wool kavandatavaid meetmeid, milles muuhulgas teavitas plaanist lõpetada alates 24.10.2019 kuumsuitsutatud lõhe ja forelli toodete tootmise ning teostada ka Vihterpalu tehases suurpuhastus ja desinfitseerimine perioodil 18-20.10.2019.

Oktoobrikuu *L.mon* leiud ja sekveneerimistulemused

19. VTA võttis **23.10.2019** AS-i M.V.Wool Harku kalatööstuses toidu- ja uhtmeproovid (riikliku järelevalve toimingute teostamise protokoll nr 2019/5055-1). Proovide analüüsimisel tuvastati vastavalt VTL-i katseprotokollile nr TL1906332-BT, 29.10.2019, et tootes „Soolalõhe Supreme“ (partii nr 535355, kõlblik kuni 18.11.2019, 100 gr, Salted Salmon slices) 1 osaproovis leidis *Listeria monocytogenes* (edaspidi *L.mon*), Soome päritolu toore forelli pinnal (kõlblik kuni 27.10.2019) leidis *L.mon* ning neljas uhtmeproovis (nahatustamismasina trummel ja lint ruumis nr 155, nahatustamismasina seinad ja trummel, nahatustamismasina esimene sinine lint, äravoolutrapp ruumis nr 149) leidis *L.mon*.

20. VTA teostas **30.10.2019** Vihterpalu kalatööstuses kontrollitoimingut (kontrollakt nr 16-269-19/002), mille käigus võeti toidu- ja uhtmeproovid AS M.V.Wool toodetest ja pindadelt. Proovide analüüsimisel tuvastati vastavalt VTL-i katseprotokollile nr TL1906480-BT, 06.11.2019, et tootes „Külmsuitsutatud heeringafilee“ (partii nr 2298, kõlblik kuni 28.11.2019) 3 osaproovis leidis *L.mon*, uhtmeproovides (suitsuahjupoolne trapp – suitsukala jahutusruum, suitsukala sinine kast (pestud) – kastipesuruum, trapp (tagumine) – rookimisruum, põrand - suitsutusruum) leidis edaspidi *L.mon*.
21. Seega, nii Vihterpalu kui Harku kalatööstuses tuvastati peale ettevõtte poolt läbi viidud suurpuhastust ja desinfitseerimist *L.mon* nii uhtmeproovides kui ka toodangus.
22. **05.11.2019** edastas amet ettevõttele menetluskumendi nr 10.1-1/30715 „Sekveneermistulemuste edastamine ja menetlusosalise ärakuulamine“, millega edastas käitlejale *L.mon* isolaatide sekveneermistulemused (katseprotokoll nr TA1917412-MA; TA1917378-MA; TA1917757-MA; TA1918315-MA), teavitas AS-i M.V.Wool kavatsusest rakendada Määruse nr 882/2004 artiklis 54 lg 2 punktis e või f sätestatud meetmed, milleks on asjaomase käitlemisettevõtja AS-i M.V.Wool tegevuse täielik või osaline peatamine või sulgemine asjakohaseks ajavahemikuks või ettevõtte tunnustuse peatamine või tühistamine ning seda nii Harku kalatööstuses kui ka Vihterpalu kalatööstuses ning andis AS-le M.V.Wool võimaluse arvamuse ja vastuväidete esitamiseks kuni 13.11.2019.
23. Edastatud sekveneermistulemuste kohaselt tuvastati *L.mon* puhangutüvi ST1247 Harku kalatööstuses valmistatud tootes „Viilutatud graaviforell“ (kõlblik kuni 27.10.2019), 01.10.2019 võetud positiivses proovis (katseprotokoll TL1905923-BT) ning käitleja Vihterpalu kalatööstuses 09.10.2019 võetud positiivsetes uhtmeproovides: lõikelaua rookimisruumis ning trapis suitsukala jahutusruumis (katseprotokoll TL1906103-BT).

II AS M.V.WOOL VASTUVÄITED

24. AS M.V.Wool esitas 13.11.2019 ametile oma arvamuse ja vastuväited (edaspidi vastuskiri 13.11.2019), milles asus seisukohale, et:
  - 24.1. VTA ei ole avastanud mittenõuetekohast toitu, mis oleks aluseks erimeetmete kohaldamiseks nii AS-i M.V.Wool Harku kui Vihterpalu kalatööstuse suhtes;
  - 24.2. tekiks absurdne olukord, kus tüvi ST1247 on keelatud, kuid kõik muud tüved (sh. need, mille esinemisega seoses on käesoleval ajal Terviseameti andmetel haigestunud 15 inimest) lubatud;
  - 24.3. enne erimeetmete kohaldamist peaks VTA küsima EFSA ametlikku tõlgendust määruse nr 2073/2005 kohaldamiseks - „Kas määruses nr 2073/2005 või mõnes muus Euroopa Liidu õigusaktis on sätestatud, et haiguspuhangu tüve või ühele tootmisettevõttele iseloomuliku *L.mon* tüve puhul kohalduv teistsugune lähenemisviis ja kriteeriumid kui kuni 100 pmü/g säilivusaja lõpus; ettevõtte leiab, et senised ettekirjutused, mida AS M.V.Wool täidab, on toiduohutuse tagamiseks

piisavad ega tingi ToiduS §-is 48 lg 3 ette nähtud erimeetmete kohaldamist, sest ettevõtte arvates ei jõua kummastki kalatööstusest tarbijateni ohtlik toit;

- 24.4. VTA kirjast ei selgu, milliseid erimeetmeid soovitakse kohaldada, kuna korraga on mainitud viite erinevat võimalust: (a) tegevuse täielik peatamine; (b) tegevuse osaline peatamine; (c) sulgemine; (d) tunnustuse peatamine (e) tunnustuse tühistamine ning jääb ebaselgeks nende kestvus;
- 24.5. VTA kavandatud erimeetmed seavad löögi alla töötajaga ja 23 miljoni euro suuruse aastakäibega firma eksistentsi ning Harku ja Vihterpalu tehaste töö peatamine või mistahes muude VTA kirjas nimetatud erimeetmete rakendamine toob kaasa selle, et M.V. Wool ei suuda täita lepinguid. Lepingute mittetäitmine toob kaasa aga kahju hüvitamise ja leppetrahvi nõuded, mis oleksid välditavad näiteks eelnevas punktis nimetatud tegevuskavade rakendamise korral;
- 24.6. VTA kirja lisas 1 viidatud katseprotokollidest nähtuvalt on analüüsimeetod 5MA-TJ-87 akrediteerimata. Ettevõtte leiab, et isiku suhtes ei ole õiguslikult võimalik kohaldada mistahes sunnivahendeid (rääkimata kõige rangematest meetmetest nagu praegusel juhul), mis ei põhine akrediteeritud ja teaduslikult põhjendatud analüüsidel. Riigikohus on korduvalt rõhutanud, et mida intensiivsem on kasutatav haldussund, seda usaldusväärsem peab olema tõend võimaliku õigusrikkumise kohta (RKKKo nr 3-1-1-48-13, 3-1-1-67-14);
- 24.7. AS M.V.Wooli 29.10.2019 esitatud taotlusest ja VTA-le 06.11.2019 esitatud taotluse täiendusest nähtub, et Terviseameti Nakkushaiguste Labori ja Icosagen AS labori analüüside tulemused erinevad pikemat aega VTL-i analüüside tulemustest. AS M.V.Wool leiab oma vastuskirjas, et kuni seda vastuolu ei ole haldusmenetluses kõrvaldatud, ei saa VTA kohaldada erimeetmeid, mis ei põhine usaldusväärsetel ja tõsikindlatel andmetel;
- 24.8. Lisaks taotles AS M.V.Wool enne lõpliku otsuse langetamist ka oma suulist ärakuulamist, mille raames soovis VTA esindajatele hr Olev Kaldale, hr Vladimir Vahesaarele ja pr Jaana Oonale kohapeal tutvustada Harku kalatehase tootmisprotsessi ja kõiki toiduohutuse tagamiseks rakendatavaid meetmeid.

III ASJAOMASED ÕIGUSNORMID

25. Toiduseaduse (*ToiduS*) § 47 lg 1 kohaselt on Veterinaar- ja Toiduamet riikliku järelevalve teostaja kõigis käitlemisvaldkondades ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1935/2004 art 1 lõikes 2 nimetatud materjalide ja esemete üle. Eelnimetatud paragrahvi lg 4 järgi teostatakse järelevalvet Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruste (EÜ) nr 854/2004, millega kehtestatakse erieeskirjad inimtoiduks ettenähtud loomsete saaduste ametlikuks kontrollimiseks (ELT L 139, 30.04.2004, lk 206–319), ja nr 882/2004 ning muude asjakohaste õigusaktide järelevalvet käsitlevate sätete kohaselt.
26. ToiduS § 48 lg 1 kohaselt võib korrakaitseorgan käesolevas seaduses sätestatud riikliku järelevalve teostamiseks kohaldada korrakaitseaduse §-des 30, 31, 32, 49, 50, 51, 52 ja

53 sätestatud riikliku järelevalve erimeetmeid korrakaitseaduses sätestatud alusel ja korras.

27. ToiduS § 48 lg 3 järgi kohaldab korrakaitseorgan mittenõuetekohase toidu avastamise korral Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 882/2004 artiklis 54 sätestatud meetmeid.
28. Määrus 882/2004 artikkel 2 p 4 järgi on pädev asutus — liikmesriigi keskasutus, kes on pädev korraldama ametlikke kontrollide või mis tahes muu asutus, kellele on antud kõnealune pädevus; vajaduse korral hõlmab see ka kolmanda riigi vastavat asutust.
29. Määruse 882/2004 artikkel 54 lg 1 kohaselt, kui pädev asutus avastab nõuete rikkumise, võtab ta meetmeid tagamaks, et käitleja parandab olukorda. Võetava meetme üle otsustamisel võtab pädev asutus arvesse rikkumise laadi ja käitleja võimalikke varasemaid nõueterikkumisi. 2. Sellisteks meetmeteks on vajaduse korral eelkõige:
a) sanitaarprotseduuride või mis tahes muude meetmete rakendamine, mida loetakse vajalikuks, et tagada sööda või toidu ohutus või sööda- või toidualaste õigusnormide, loomatervishoidu või loomade heaolu käsitlevate eeskirjade täitmine; b) sööda, toidu ja loomade turuleviimise, impordi ja ekspordi piirangud või keelud; c) sööda või toidu tagasitoimetamise, kõrvaldamise ja/või hävitamise jälgimine ja vajaduse korral määramine; d) sööda või toidu kasutamise lubamine muuks otstarbeks kui algselt kavandatud; e) asjaomase käitlemisettevõtja tegevuse täielik või osaline peatamine või sulgemine asjakohaseks ajavahemikuks; f) ettevõtte tunnustuse peatamine või tühistamine; g) artiklis 19 nimetatud meetmed kolmandatest riikidest pärit saadetiste suhtes; h) mis tahes muu meede, mida pädev asutus peab asjakohaseks.
30. Määruse 882/2004 artikkel 31 lg 1 punkti e kohaselt jälgib pädev asutus ametlike kontrollide tegemisel ettevõtete tunnustamist. Kui pädev asutus tuvastab tõsiseid puudusi või peab ettevõttes tootmise korduvalt peatama ning sööda- või toidukäitleja ei suuda anda piisavaid tagatiseid tulevase tootmise kohta, algatab pädev asutus ettevõtte tunnustuse tühistamise menetluse. Pädev asutus võib ettevõtte tunnustuse peatada, kui sööda- või toidukäitleja suudab garanteerida, et ta kõrvaldab puudused mõistliku aja jooksul.
31. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 854/2004, millega kehtestatakse erieeskirjad inimtoiduks ettenähtud loomsete saaduste ametlikuks kontrollimiseks art 4 lg 5 p a kohaselt tõendatakse ohuanalüüsil ja kriitilistel kontrollpunktidel (HACCP) põhinevate menetluste kontrollimisel, et toidukäitlejad kohaldavad selliseid menetlusi pidevalt ja nõuetekohaselt, võttes eriti arvesse selle tagamist, et menetlustega antaks määruse (EÜ) nr 853/2004 II lisa II jaos täpsustatud tagatised. Nad määravad eelkõige kindlaks, kas menetlused tagavad võimaluste piires, et loomsed saadused vastavad ühenduse õigusaktides kehtestatud mikrobioloogilistele kriteeriumidele.
32. Määruse nr 2073/2005 artikli 1 kohaselt kontrollib pädev asutus käesolevas määruses sätestatud eeskirjade ja kriteeriumide järgimist kooskõlas Määrusega nr 882/2004, ilma et see piiraks pädeva asutuse õigust teha täiendavaid proove ja analüüse, et avastada ning mõõta teisi mikroorganisme, nende toksine või metaboliite kas protsesside kinnitamiseks ohukahtlusega toidu puhul või seoses riskianalüüsiga.

33. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 178/2002, millega sätestatakse toidualaste õigusnormide üldised põhimõtted ja nõuded, asutatakse Euroopa Toiduohutusamet ja kehtestatakse toidu ohutusega seotud menetlused (edaspidi Määrus nr 178/2002) artikkel 1 lg 1 järgi kindlustatakse käesoleva määrusega inimeste tervise ja tarbijate huvide kaitse kõrge tase toiduvaldkonnas, võttes eelkõige arvesse toiduga, kaasa arvatud traditsiooniliste toodetega varustamise mitmekesisust, ning tagatakse siseturu tõhus toimimine. Määrusega nähakse ette ühised põhimõtted ja kohustused, vahendid tugeva teadusliku aluse rajamiseks, tulemuslikud organisatsioonilised süsteemid ja menetlused, millele toetub otsuste tegemine toidu ja sööda ohutuse küsimustes. Artikli 1 lg 2 kohaselt: lõike 1 kohaldamise eesmärgil sätestatakse käesoleva määrusega toitu ja sööta üldiselt ning eelkõige toidu ja sööda ohutust reguleerivad üldised põhimõtted ühenduse ja riigi tasandil. Sama määruse artikli 4 lõigetes 2–4 on sätestatud: artiklites 5–10 sätestatud põhimõtted moodustavad üldise horisontaalset laadi raamistiku, mida tuleb meetmete võtmisel järgida.
34. Määruse nr 178/2002 artikli 5 lõikes 1 on sätestatud, et toidualaste õigusnormide eesmärk on saavutada üks või mitu üldist eesmärki, mis on seotud inimeste elu ja tervise kõrge tasemega, ning tarbijate huvide kaitse, kaasa arvatud õiglane toidukaubandus, võttes vajaduse korral arvesse loomade tervise ja heaolu, taimetervise ning keskkonna kaitset.
35. Määruse nr 178/2002 artikkel 10 on sõnastatud järgmiselt: kui on alust kahtlustada, et teatava toidu või söödaga võib kaasneda inimeste või loomade tervisega seotud risk, siis võtavad ametivõimud, ilma et see piiraks dokumentidele juurdepääsu käsitlevate ühenduse ja siseriiklike õigusaktide kohaldamist, olenevalt kõnealuse riski laadist, tõsidusest ja suurusest vajalikud meetmed riigi elanikkonna informeerimiseks tervisega seotud riski laadist, tehes võimalikult täpselt kindlaks kõnealuse toidu või sööda või selle liigi, sellega kaasneva võimaliku riski ning meetmed, mida riski ärahoidmiseks, vähendamiseks või kõrvaldamiseks võetakse või kavatsetakse võtta.
36. Nimetatud määruse artikli 14 lõigetes 1, 2 ja 5 on sätestatud: 1. Toitu ei tohi turule viia, kui see ei ole ohutu. 2. Ohutuks ei saa pidada toitu, mis on: a) tervisele kahjulik; b) inimtoiduks kõlbmatu. Määruse 178/2002 artikli 14 lg 5 kohaselt tuleb toidu inimtoiduks tarvitamise kõlblikkuse üle otsustamisel arvesse võtta, kas toit on selle kavandatud kasutuseks inimtoiduks sobimatu seetõttu, et on saastunud kas võõrkehade või muuga või mädanemise, riknemise või lagunemise teel. Sama määruse artikli 14 lg 6 kohaselt, kui ohtlik toit on sama tooteklassi või -liigi toidust koosneva partii või kaubasaadetise osa, siis eeldatakse, et kogu selle partii või kaubasaadetise toit on samuti ohtlik, välja arvatud juhul, kui üksikasjaliku hindamise järel puuduvad tõendid selle kohta, et ülejäänud osa toidupartiist või -saadetisest on ohtlik ning lõige 8 kohaselt ei takista toidu vastavus kõnealuse toidu suhtes kohaldatavatele erisätetele pädevatel asutustel võtmast asjakohaseid meetmeid, et kehtestada piirangud toidu turuleviimisele või taotlema selle turult kõrvaldamist, kui toidu ohutuses on selle vastavusest hoolimata põhjust kahelda.
37. Määruse nr 178/2002 artikli 19 lõige 1 sätestab, kui toidukäitleja peab vajalikuks või kui tal on põhjust arvata, et tema imporditud, toodetud, töödeldud, valmistatud või turustatud toit ei vasta toiduohutusnõuetele, siis algatab ta viivitamata menetlused kõnealuse toidu kõrvaldamiseks turult, kui toit on kõnealuse esmakäitleja vahetu kontrolli alt väljunud,

ning teatab sellest pädevatele asutustele. Kui toode võib olla juba tarbijani jõudnud, siis annab käitleja tarbijatele tõhusat ja täpset teavet toote kõrvaldamise põhjuste kohta ning toimetab tarbijatele juba tarnitud tooted vajaduse korral tagasi, kui muud meetmed ei ole piisavad tervisekaitse kõrge taseme saavutamiseks.

38. Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EÜ) nr 1069/2009, milles sätestatakse muuks otstarbeks kui inimestideks ettenähtud loomsete kõrvalsaaduste ja nendest saadud toodete tervise-eeskirjad ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1774/2002 (loomsete kõrvalsaaduste määrus) artikkel 13 p a kohaselt kõrvaldatakse 2. kategooria materjal jäätmetena põletamise teel i) ilma eelneva töötluseta või ii) pärast töötlemist (pädeva asutuse nõudmisel rõhu all steriliseerimisega) ja saadud materjali püsivat märgistamist; sama sätte p b kohaselt juhul kui 2. kategooria materjal on jääde, seda taaskasutatakse koospõletamise teel või see kõrvaldatakse i) ilma eelneva töötluseta või ii) pärast töötlemist (pädeva asutuse nõudmisel rõhu all steriliseerimisega) ja saadud materjali püsivat märgistamist; sama sätte p c kohaselt ladestatakse tunnustatud prügilasse pärast töötlemist rõhu all steriliseerimisega ja saadud materjali püsivat märgistamist; sätte p g kohaselt kui tegemist on veeloomadest pärineva materjaliga, sileeritakse või kompostitakse see või töödeldakse biogaasiks ning punkti h järgi põletatakse kui kütus pärast eelnevat töötlemist või ilma eelneva töötlemiseta.
39. Korrakaitseseadus (KorS) § 28 lg 1 kohaselt on ohu või korrarikkumise korral on pädeval korrakaitseorganil õigus panna avaliku korra eest vastutavale isikule ettekirjutusega ohu tõrjumise või korrarikkumise kõrvaldamise kohustus ning hoiatada teda käesoleva paragrahvi lõikes 2 või 3 nimetatud haldussunnivahendite kohaldamise eest, kui isik ei täida kohustust hoiatuses määratud tähtaja jooksul. Sama paragrahvi lg 2 kohaselt, kui avaliku korra eest vastutav isik ei täida tähtaegselt käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud ettekirjutust, võib selle täita asendustäitmise ja sunniraha seaduses sätestatud vahenditega ja korras. Muu isiku võib asendustäitmist läbi viima kohustada üksnes käesoleva seaduse §-s 16 sätestatud eeldustel. Sunniraha igakordse kohaldamise ülemmäär sätestatakse riikliku järelevalve eriseaduses. Seaduses sätestamata juhul on sunniraha igakordse kohaldamise ülemmäär 9600 eurot.
40. Majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse (MsÜS) § 43 lg 1 p 1 kohaselt, majandushaldusasutus võib ettevõtja majandustegevuse või tegevusloa osaliselt või täielikult peatada majandustegevuse nõude või tegevusloa kõrvaltingimuse olulise rikkumisega kaasneva kõrgendatud ohu või olulise ohu korral kuni rikkumise kõrvaldamiseni või majandustegevuse keelamise või tegevusloa kehtetuks tunnistamise otsustamiseni.
41. ToiduS § 10 kohaselt, tegevusluba antakse ettevõtjale, kui tema ning tema poolt toidu käitlemiseks kasutatav ettevõtte vastab Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrustes (EÜ) nr 852/2004 ja nr 853/2004 ning muudes asjakohastes toidualastes õigusaktides sätestatud nõuetele. Vastavalt MsÜS seletuskirjale peab sõltuvalt käitlemisvaldkonnast ja toidugrupist ettevõtte vastama lisaks nimetatud EL määrustele ka muudele toidualastele

õigusaktidele, nagu näiteks EL määrus 178/2002, EL määrus 882/2004, EL määrus 854/2004.¹

42. MsÜS § 6 lg 5 kohaselt, esemelised on majandustegevuse nõuded, mis ei ole isikulised ega informatsioonilised, vaid on sisulised, eelkõige nõuded tegevuskohale, ehitisele või selle osale, masinale, tootele, teenusele, tegevusele, finantsseisundile või ettevõtja majandustegevusest tingitud keskkonnamõjule.
43. Toidukäitleja poolt toote- ja keskkonnanõuete rikkumised on käsitatavad esemeliste majandustegevuse nõuetena.
44. MsÜS § 38 lg 2 kohaselt, majandustegevuse nõude või tegevusloa kõrvaltingimuse rikkumine on oluline, kui rikkumise laadist tulenevalt võib arvata, et ettevõtja või temaga seotud isik ei suuda ka edaspidi tagada selle nõude või tingimuse täitmist, ning on vaja vältida rikkumisest ettevõtja töötajatele, klientidele, kolmandate isikute huvidele või avalikule huvile põhjustatud ohtu või kahju ning tekkida võivat ohtu või kahju. Sellisteks rikkumisteks on eelkõige majandustegevuse nõude või tegevusloa kõrvaltingimuse vältav rikkumine, korduvad samalaadsed rikkumised või avalikule korrale kõrgendatud või olulist ohtu põhjustanud rikkumine.
45. KorS § 5 lg 3 kohaselt, oluline oht on oht isiku tervisele, olulise väärtusega varalisele hüvele, keskkonnale või käesoleva paragrahvi lõikes 4 nimetatata kuriteo toimepanemise oht.

IV VTA PÕHJENDUSED

ST1247 puhangutüvest tulenev oht avalikkusele

46. Teaduskirjanduse kohaselt võivad klonaalkompleksi 8 (CC8) kuuluvad *L.mon* tüved (mille hulka kuulub ka puhangutüvi ST1247) evida mitmeid virulentsusgeene ning seega omada kõrget võimet haigust põhjustada. Sealhulgas on klonaalkompleksi 8 kuuluvad *L.mon* tüved ka varasemalt põhjustanud nii Euroopas² kui ülemaailmselt³ suuri puhanguid.
47. Alates 08.03.2019, mil edastati ametile EFSA poolt koostatud teadaanne, milles teavitati viies erinevas riigis aset leidnud *L.mon*-iga seotud 15-st haiguspuhangu juhtumist Euroopas seoses puhangutüvega ST1247 ning tulenevalt 04.06.2019 EFCA-ECDC *Rapid Outbreak Assessment* raportist, mille kohaselt on seotud *L.mon* tüvi ST1247 AS-ga M.V.Wool, on amet pädeva asutusena teostanud järelevalvemenetlust rakendamaks meetmeid, et AS M.V.Wool vastutaks käideldava toidu ning käitlemise nõuetekohasuse eest ning parandaks tekkinud olukorra.
48. Harku kalatööstuse osas on 18.03.2019 teostatud järelevalvetoiminguga (kontrollakt 16-269-19/001) juhitud käitleja tähelepanu mh asjaoludele, et enesekontrolliplaanis oli

¹ Majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse ning korrakaitseaduse muutmise ja rakendamise seaduse muutmise seadus 573 SE. Kättesaadav: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/62b2a14a-2a0b-47c6-b1b6-e645a5e7d365>.

² <https://www.efsa.europa.eu/en/supporting/pub/en-1496>.

³ <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6412057/>.

49. Lisaks, AS-iga M.V.Wool on alates RASFF teate saatmisest toimunud aktiivne suhtlemine nii kirjalikult kui suuliselt, sh on kohtumistele olnud kaastatud nii Eesti Maatülikooli ekspert – Veterinaar-ja Toidulaboratooriumi esindaja, AS-i M.V.Wool poolt ka tema poolt kasutatava labori Icosagen AS-i esindajad jt. Ettevõttele on ameti poolt selgitatud ja põhjendatud *L.mon* lugematuid kordi kriteeriume toiduohutuse kontekstis, võimalikke ohjemeetmeid, sh käitleja enesekontrolliplaani ja puhastusplaani täiendamise vajalikkust, vajadust pöörata suuremat tähelepanu sissetuleva tooraine täiendavale kontrollile ning analüüsile, juhitud tähelepanu toodete säilivusaja lühendamise vajadusele jne. Samuti on ameti poolt ettevõttele korduvalt selgitatud kompleksset probleemi, mis on seotud tema kui käitleja poolt läbi viidud kestvuskatsetega (*durability test*), milles ei ole arvestatud kõiki olulisi nüansse, mistõttu ei tõenda ametile esitatud kestvuskatsete tulemused piisavalt ettevõtte poolt saadud säilivusaja pikkust ja *L.mon*-i piirnormi mitteületamist säilivusaja lõpul.

50. Veelgi enam, AS-le M.V.Wool on selgitatud, et tema ettevõttes ja toodangus tuvastatud ST1247 puhangutüve puhul on tegemist kõrgema patogeensusega tüvega: laialdane levik ja enamiku teiste mikroorganismidega võrreldes suurem võime kasvada või ellu jääda jahutatud keskkonnas kehtib eelkõike valmistoitude puhul, milles *L.mon* võib kasvada ja mida ei ole valmistamise käigus kuumtöödeldud ning toitude kohta, mis võivad saastuse saada keskkonnast, kaasa arvatud tootmiskeskkonnast valmistamise käigus. Mõne aasta jooksul haiguspuhangule vastava *L.mon* esinemine kalatoodetes viitab mikroorganismi püsimisele ettevõtte ruumides. Kuni nakkusallika kindlakstegemiseni ja ohjamiseni võib

jättkuvalt esineda uusi invasiivseid listerioosi juhtumeid. Rasedatel, eakatel ja immuunpuudulikkusega inimestel on suurem invasiivse listerioosi oht, mis on seotud raske kliinilise kuluga ja potentsiaalselt surmaga.⁴ Käesolevaks hetkeks ei ole AS M.V.Wool nakkusallikat kindlaks teinud.

51. Seega, eeltoodust nähtub, et puhangutüvega ST1247 *L.mon*-i sisaldavate toodete turule laskmine kujutab endast olulist ohtu ehk ohtu isikute tervisele KorS § 5 lg 3 tähenduses.

Rakendatud meetmed ei ole kalatööstustest *L.mon* kõrvaldanud, mistõttu on AS M.V.Wool pannud toime täiendavaid rikkumisi

52. Ameti hinnangul, tuginedes käesolevas otsuses käsitletule, sh asjaolule, et ka peale Harku ja Vihterpalu kalatööstuses toimunud väidetavat suurpuhastust 2019. a oktoobris on mõlemas kalatööstuses järelevalve käigus võetud proovides jätkuvalt tuvastatud *L.mon*, ei saa lubada AS-i M.V.Wool poolset toidu käitlemist senisel kujul enne *L.moni* puhangutüve ST1247 tõrjumist AS-i M.V.Wool Harku ja Vihterpalu kalatööstusest.
53. VTA pädeva asutusena asus varasemalt seisukohale, et toiduohutuse tagamiseks arvulist piirmäära ei ole kõnealuse ettevõtte puhul võimalik kohaldada, mistõttu kohaldatakse AS M.V.Wool toodete osas 0-tolerantsi. Vastav järeldus kujunes tagasivaates erinevatele episoodidele AS-i M.V.Wool tegevuses. Praegu ametile teadaolevat informatsiooni, tõendeid ja ajalist faktorit arvesse võttes on üheselt selge, et käesolevaks hetkeks ei saa AS-i M.V.Wool ettevõttes puhangutüve ST1247 ohjemeetmeid pidada piisavaks. Seda tõendab asjaolu, et VTA on pädeva asutusena leidnud jaemüügist AS M.V.Wool tooteid, milles on sisaldunud *L.mon* tüvega ST1247, kuid mis ettevõttele kohalduvat piirmäära ja talle ameti poolt pandud kohustusi silmas pidades ei oleks tohtinud üldse jaemüüki jõuda.
54. Määruse nr 2073/2005 põhjenduse 2 järgi ei tohi toiduained sisaldada mikroorganisme, nende toksiidid või metaboliite koguses, mis seab ohtu inimese tervise.
55. Määruse 2073/2005 art 7 lg 1 kohaselt, kui proovide tulemused I lisa sätestatud kriteeriume arvestades on mitterahuldavad, võtavad toidukäitlejad käesoleva artikli lõigetega 2–4 kehtestatud meetmeid, muid ohuanalüüsi ja kriitiliste kontrollpunktide põhimõtetel põhinevas korras sätestatud parandusmeetmeid ning muid tarbijate tervise kaitseks vajalikke meetmeid. Lisaks võtavad nad meetmeid, et leida mitterahuldavate tulemuste põhjused ja vältida mikrobioloogilise saastumise kordumist. Need meetmed võivad hõlmata ohuanalüüsi ja kriitiliste kontrollpunktide põhimõtetel põhineva korra või muude toiduhügieeni kontrollimeetmete muudatusi. Art 7 lg 2 kohaselt, kui I lisa 1. peatükis sätestatud toiduohutuskriteeriumidele vastavuse kontrolli tulemus osutub mitterahuldavaks, siis toode või toiduainete partii kõrvaldatakse turult või toimetatakse tagasi vastavalt määruse nr 178/2002 artiklile 19.
56. Määruse 2073/2005 I lisa 1. peatüki punkti 1.2. kohaselt muud valmistoidud kui imikutele ja meditsiiniliseks eriotstarbeks ettenähtud valmistoidud, milles võib paljuneda *L.mon* on piirmäär, mille ületamisel tuleb toitu või toidupartiid pidada lubamatul määral saastunuks

⁴ <https://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data/multi-country-outbreak-listeria-monocytogenes-fish-products>, lk 15.

puudub 25 g-s kriteeriumi kohaldamise etapil – enne, kui toit on viidud selle tootnud toidukäitleja vahetu kontrolli alt välja. Nimetatud punktis toodud piirmäär 100 cfu/g, kriteeriumi kohaldamise etapp - kõlblikusajal turule viidud tooted, puhul on märgitud, et kriteeriumi kohaldatakse siis, kui valmistaja suudab pädevale asutusele piisavalt tõendada, et toode ei ületa kõlblikkusaja jooksul 100 cfu/g piirmäära.

57. AS M.V.Woolile kehtis kuni 15.03.2019 Harku Kalatööstuses ja kuni 25.10.2019.a. Vihterpalu kalatööstuses määruse nr 2073/2005 lisa 1, 1 ptk p 1.2 toiduohutuskriteerium: ei ole avastatud 25g-s enne, kui toit on viidud selle tootnud toidukäitleja vahetu kontrolli alt välja. Alates 15.03.2019 kehtestas amet Määruse 882/2004 artikli 54 lg 2 p h alusel meetme, mida VTA pidas asjakohaseks AS-i M.V.Wool Harku kalatööstusele ja 25.10.2019 Vihterpalu kalatööstusele: iga toote partiipõhise piirangu, mille kohaselt on käitleja kohustatud teostama iga toote partii osas *L.mon* tuvastamise (leidumine 25g-s, 5 osaproovis), enne kui toit on viidud selle tootnud toidukäitleja vahetu kontrolli alt välja. Positiivse tulemuse korral ei ole lubatud partiid ettevõttest välja saata.
58. Käitleja vastuskirjas 13.11.2019 on AS M.V.Wool esitanud arvamuse, et „*toiduohutus on praegusel juhul garanteeritud VTA poolt Harku ja Vihterpalu tehastele L.mon suhtes kehtestatud nulltolerantsiga. Meetme tõhustust kinnitab fakt, et käesoleval aastal ei ole registreeritud ühtegi listeeria ST1247 tüve põhjustatud haigusjuhtu Eestis. Seda, et käesoleva aasta mõistes ei ole tegemist puhanguga, kinnitasid 29.10.2019 Maaleuministeriumis toimunud ümarlauakohtumisel nii Terviseamet kui ka VTA esindaja öeldes, et puhangut tüvega ST1247 2019. aastal Eestis ei ole. Ümarlaval osalenud inimesed olid üksmeelselt nõus väitega, et kuna aastal 2019 ei ole Eestis registreeritud tüvest ST1247 põhjustatud listerioosi juhte, viitab see täna kasutusele võetud meetmete asjakohasusele puhangu ohjamisel. Seega, meetmed on olnud tõhusad ja piisavad, et reaalselt ohtu, mida ST1247 võiks põhjustada inimese tervisele ja elule, täna ei eksisteeri.*“
59. Seega on AS M.V.Wool väitnud, et kuna sel aastal ei ole Eestis registreeritud tüvest ST1247 põhjustatud listerioosi juhte, saab sellest tuletada, et reaalselt ohtu, mida ST1247 võiks põhjustada inimese tervisele ja elule, käesoleva hetke seisuga ei eksisteeri. Võttes aluseks 29.10.2019 Maaeluministeriumis toimunud toiduohutuse teemalise ümarlaua protokoll (Menetlusosalise ärakuulamise vastus VTA-le 05.11.2019, Lisa 1), peab amet meelevaldseks ettevõtte poolt esitatud tõlgendust. Protokollis on märgitud järgnevalt (arutelu punktide loetelu 5. alapunkt): „TA ja VTA kinnitasid, et aastal 2019 ei ole Eestis registreeritud tüvest ST1247 põhjustatud listerioosi juhte, mis viitab võetud meetmete asjakohasusele puhangu ohjamisel. Samas 3 listerioosi haigusjuhtu (ST 1247) on registreeritud esimesel poolaastal teistes EL riikides.“
60. Amet nõustub, et seoses ameti poolt AS M.V.Wool kehtestatud nn partiipõhise nulltolerantsiga on täna võimalik möönda, et sel aastal ei ole Eestis registreeritud ühtegi puhangu tüvega ST1247 seotud haigusjuhtu. Samas on 2019. aastal tuvastatud Euroopas kolm (3) haigusjuhtumit, mida seostatakse *L.mon* tüvega ST1247 ning nendest kaks (2) juhtumit põhjustasid inimese surma. Seega, arvestades kaupade vaba liikumist Euroopa Liidus, ei saa asjakohaseks pidada AS M.V.Wooli argumenti selle kohta, et kui

siseriiklikult kõnealuse tüvega haigestumisi ei ole registreeritud, siis võiks sellest kohe ka järeldada, et ohtu ei eksisteeri.

61. Lisaks on sellel aastal amet korduvalt avastanud AS-i M.V.Wool toodetes *L.mon* puhangutüve ST1247 esinemist, millega seoses on tehtud käitlejale ka ettekirjutused toodete tagasikutsumise ja/või edasise käitlemise peatamise osas. Ametipoolsed *L.mon* leiud jaemüügist viitavad, et kehtestatud partiipõhine null-tolerants meetmena ei ole olnud siiski piisavalt tõhus, kuna turule on jõudnud sellest hoolimata tooted, mis null-tolerantsi arvestades ei oleks tohtinud tehases välja minna ega jaemüüki jõuda. Ühtlasi, on *L.mon* ST1247 tüve leitud jätkuvalt ka ettevõtte kalatööstustest. Seega pole võimalik väita, et seoses nn partiipõhise null-tolerantsiga puudub käesoleva seisuga reaalne oht, mida ST1247 võiks põhjustada inimese tervisele ja elule.
62. Amet juhib tähelepanu, et puhangutüvega ST1247 *L.mon*-i on jätkuvalt tuvastatud nii käitleja Harku kui ka Vihterpalu kalatööstuses, kusjuures uhtme- ja keskkonnaproovides on mõlemas kalatööstuses tuvastatud listeria puhangutüvi ST1247:

№№№№	№№№№№№	№№№№№№	№№№№№№	№№№№№№	№№№№№№	№№№№№№	№№№№№№	№№№№№№	№№№№№№
4	TA19-0535-03	19-0535-1.7	Isotagen AS	keskkond	Hälgeneiproov	M.V.Wool, Harjumaa, enesekontroll	2019/1150 (M.V.Wool, Harjumaa), järelevalve	ST1247	✓
11	TA19-05682-07	19-02057-2	VTL Tallinn	keskkond	Vihulutusmasina transportõhiti niiditega	M.V.Wool, Harjumaa, enesekontroll	2019/1150 (M.V.Wool, Harjumaa), järelevalve	ST1247	✓
14	TA19-11778-01	19-2249U-2.1	Isotagen AS	keskkond	Releavesummasina kalahõõrutu	M.V.Wool, Harjumaa, enesekontroll	2019/1150 (M.V.Wool, Harjumaa), järelevalve	ST1247	✓
15	TA19-11778-02	19-2249U-2.2	Isotagen AS	keskkond	Releavesummasina noad	M.V.Wool, Harjumaa, enesekontroll	2019/1150 (M.V.Wool, Harjumaa), järelevalve	ST1247	✓
16	TA19-11778-03	19-2249U-2.3	Isotagen AS	keskkond	Nahastustamismasinad	M.V.Wool, Harjumaa, enesekontroll	2019/1150 (M.V.Wool, Harjumaa), järelevalve	ST1247	✓
17	TA19-11778-04	19-2249U-2.4	Isotagen AS	keskkond	Shine kast	M.V.Wool, Harjumaa, enesekontroll	2019/1150 (M.V.Wool, Harjumaa), järelevalve	ST1247	✓
18	TA19-11778-05	19-2249U-2.6	Isotagen AS	keskkond	Vihulutusmasina nr 2 noad	M.V.Wool, Harjumaa, enesekontroll	2019/1150 (M.V.Wool, Harjumaa), järelevalve	ST1247	✓
49	TA19-18315-1	TL1906102-20	VTL Tallinn	uhteproov	Uhtelaud, rookimisruum	Releaves, proovivõtt 2019/4771, M.V.Wool, Vihterpalu	2019/4771, M.V.Wool, Vihterpalu	ST1247	✓
50	TA19-18315-2	TL1906102-25	VTL Tallinn	uhteproov	Trapp, suitsukala jahutusruum	Releaves, proovivõtt 2019/4772, M.V.Wool, Vihterpalu	2019/4772, M.V.Wool, Vihterpalu	ST1247	✓

05.11.2019 edastatud sekveneerimise tulemuste kohaselt on AS-i M.V.Wool Vihterpalu kalatööstuses 09.10.2019 võetud positiivsetes uhtmeproovides tuvastatud *L.mon* puhangutüvi ST1247 lõikelaua (rookimisruum) ja trappil (suitsukala jahutusruum).

63. Vihterpalu kalatööstuses tuvastati proovide analüüsimisel vastavalt VTL-i katseprotokollile nr TL1906102-BT, 15.10.2019 (edastatud 15.10.2019), et kuumsuitsutatud lõheribi (partii 1282, kõlblik kuni 19.10.2019) 1 osaproovis leidis *L.mon*. Sekveneerimise tulemusena tuvastati positiivses tooteproovis *L.mon* tüvega ST551.
64. Peale AS M.V.Wool poolt väidetavalt teostatud nn täielikku sterilisatsiooni või puhastus ja desanitatsiooni oktoobris 2019, võttis amet Harku kalatööstusest 23.10.2019 ning Vihterpalu kalatööstusest 30.10.2019 keskkonna-, toote- ning tooraineproove. Proovide analüüsimisel tuvastati:
  - 64.1. Harku kalatööstuse osas, et tootes „Soolalõhe Supreme“ (partii nr 535355, kõlblik kuni 18.11.2019, 100 gr, Salted Salmon slices) 1 osaproovis leidis *L.mon*, Soome päritolu toore forelli pinnal (, kõlblik kuni 27.10.2019) leidis *L.mon* ning neljas uhtmeproovis (nahastustamismasin trummel ja lint ruumis nr 155, nahastustamismasinad seinad ja trummel, nahastustamismasin esimene sinine lint, äravoolutrapp ruumis nr 149) leidis *L.mon*.
  - 64.2. Vihterpalu kalatööstuse osas, et tootes „Külmsuitsutatud heeringafilee“ (partii nr 2298, kõlblik kuni 28.11.2019) 3 osaproovis *L.mon* ning uhtmeproovides (suitsuahjupoolne trapp – suitsukala jahutusruum, suitsukala sinine kast (pestud)

– kastipesurumm, trapp (tagumine) – rookimisruum, põrand - suitsutusruum)
leidus samuti *L.mon*.

65. Sealjuures on ettevõtte Vihterpalu kalatööstuses 30.10.2019 proovide võtmisel leitud *L.mon* osas kas rikkunud kohustust kutsuda tagasi nõuetele mittevastav partii või rikkunud kohustust võtta igast partiist proovid vastavalt 05.11.2019 ettekirjutusele nr 10-1-1/30716. Seda seetõttu, et:
- 65.1. Vastavalt määrusele nr 2073/2005 on partii kindlaks tehtud toodete rühm või kogum, mis on saadud teatava protsessi tulemusel peaaegu identsetel asjaoludel ja toodetud teatavas kohas ühe kindlaksmääratud tootmisperioodi jooksul. Näiteks saab üheks partiiks lugeda ühte suitsutusprotsessi/soolamisprotsessi.
- 65.2. AS M.V.Wool Vihterpalu kalatööstuse osas saadetud katseprotokollidest ja tootmise seirelehtedest selgub, et partii mõiste Vihterpalu kalatööstuses on ühel päeval toimunud suitsutamisprotsess/soolamisprotsess, mis sisaldab erinevaid kalaliike.
- 65.3. *L.mon* esinemise kohta esitas VTA ettevõttele selgitusnõude 07.11.2019 10.1-1/31067. Ettevõtte edastas 30.10.2019 külmsuitsutamise seirelehe, millest järeldus, et külmsuitsutamise partii nr 2298 sisaldab toorainet – skumbria, eskolar, süvalest, heeringafilee.
- 65.4. 05.11.2019 ettekirjutuse nr 10-1-1/30716 täitmisel on ettevõtte esitanud analüüsi tulemused külmsuitsutatud toodete partiist nr 2298 *L.mon* kohta (katseprotokoll nr 19-3971). Analüüs on teostatud järgmiselt: 1 osaproov – külmsuitsu heeringafilee, 2 osaproov – külmsuitsu skumbria, 3 osaproov – külmsuitsu skumbria, 4 osaproov – külmsuitsu süvalest, 5 osaproov – külmsuitsu eskolar. Ettevõtte on teostanud analüüsi partiist, mis sisaldab erinevaid kalaliike.
- 65.5. Selgitusnõude 10.1-1/31067 vastusena (08.11.2019) p.1 toob ettevõtte välja asjaolu, et külmsuitsutatud heeringafilee ja teised külmsuitsu tooted (skumbria, eskolar ja süvalest) soolamise tehnoloogilised protsessid ja soolamise kuupäevad on erinevad, mis annab kindluse, et antud partii tooted ei ole omavahel seoses. Külmsuitsutatud heeringafilee soolatakse märgsoolamise meetodiga, kus toode on soolvees 2 tundi, ning antud partii on soolatud 25.10.2019. Teised tooted (skumbria, eskolar ja süvalest), mis on soolatud kuivsoolamise meetodiga, kuupäevadel 21.10 ja 22.10.2019.
- 65.6. Selgitusnõude 10.1-1/31067 vastusena edastas 08.11.2019 ettevõtte punktis 3 info, et müügilt kõrvaldatakse ainult külmsuitsutatud heeringafilee.
- 65.7. Arvestades eeltoodut oleks AS-l M.V.Wool tulnud vastavalt analüüsi tulemustele ka reageerida (mittenõuetekohaseks osutus heeringafilee, mis tähendab, et määruse nr 2073/2005 mõistes oli kogu partii mittenõuetekohane ja oleks tulnud tagasi kutsuda). Kui aga AS M.V.Wool käsitas eraldi partiina külmsuitsutatud heeringafileed, siis ettekirjutus 05.11.2019 nr 10-1-1/30716 on täitmata, kuna ei

uuritud partiid vastavalt määrusele (EÜ) nr 2073/2005 lisa 1, 1 ptk p.1.2 (*L.mon* leidumine 25g, 5 osaproovis).

66. **Kokkuvõttes**, tulemused näitavad *L.moni* jätkuvat esinemist nii käitleja toodetes kui ka pindadel. Tulenevalt senistest sekveneerimise tulemustest on ametil põhjendatud alus eeldada, et ka peale puhastust läbi viidud uhtmeproovides ja ka tooteproovides leitud *L.mon* puhul on endiselt tegemist tüvega ST1247. Seega, VTA poolt käitleja suhtes mõlemas kalatööstuses kehtestatud nulltolerantsi nõue (mida ei ole käitleja alati ka korrektset järginud) ei ole olnud piisav tagamaks, et kalatööstustest ei väljuks toit, mis ei ole tarbijale ohutu. Ühtlasi ei ole suutnud *L.mon*-i kalatööstustest likvideerida ettevõtte poolt võetud puhastusmeetmed.
67. MsÜS § 38 lg 2 kohaselt on olulisteks rikkumisteks, mis annavad aluse tegevusloa peatada eelkõige majandustegevuse nõude vältav rikkumine, korduvad samalaadsed rikkumised või avalikule korrale kõrgendatud või olulist ohtu põhjustanud rikkumine. Eelpool on juba selgitatud, et ohtliku toidu turule viimine põhjustab rahvatervisele olulist ohtu. Lisaks nähtub asjaoludest, et ettevõtte on rikkumisi pannud toime korduvalt, mis annab samuti alust väita, et tegemist on olulise rikkumisega.

Sekveneerimise läbiviimisest

68. AS-i M.V.Wool sekveneerimistulemustest nähtub, et käitleja poolt turule viidavates toodetes ja AS-i M.V.Wool Harku kalatööstuses ning Vihterpalu kalatööstuses tuvastatud *L.mon* tüvi on ST1247, samas kui AS-i M.V.Wool poolt kasutatavas tooraines leitud *L.mon*-i tüveks on ST121 ja ST18. Sellest nähtub, et **EFCA-ECDC raportis välja toodud haigus- ja surmajuhtumid on seotud AS-i M.V.Wool tööstuse ja selle toodanguga ning mitte AS-i M.V.Wool poolt kasutatava toorainega.**
69. 13.11.2019 vastuskirjas heidab ettevõtte ette, et kuna protokollidest nähtuvalt ei ole analüüsimeetod 5MA-TJ-87 akrediteeritud, siis ei ole õiguslikult võimalik kohaldada mistahes sunnivahendeid (rääkimata kõige rangematest meetmetest nagu praegusel juhul), mis ei põhine akrediteeritud ja teaduslikult põhjendatud analüüsidel.
70. Määruse nr 882/2004 art 11 lg 1 kohaselt kehtib nõue, et ametlike kontrollide käigus proovide võtmise ja analüüsimeetodid on kooskõlas ühenduse asjaomaste eeskirjadega või kui selliseid eeskirju ei eksisteeri, siis rahvusvaheliselt tunnustatud eeskirjade või protokollidega, näiteks nendega, mille on aktsepteerinud Euroopa Standardikomitee (CEN) või milles on kokku lepitud siseriiklikes õigusaktides või eespool toodu puudumisel teiste ettenähtud otstarbeks sobivate või teaduslike protokollidega kooskõlas väljatöötatud meetoditega. Kui lõige 1 ei kehti, võib analüüsimeetodite valideerimine toimuda ühes laboratooriumis vastavalt rahvusvaheliselt aktsepteeritud protokollile.
71. Amet selgitab, et sekveneerimine on antud juhul läbi viidud vastavalt rahvusvaheliselt tunnustatud protokollidele, millele on viidatud ka EFSA/ECDC raportis. Meetodid ei ole ei ole hetkel valideeritud ja akrediteeritud, sest puuduvad ühtsed juhismaterjalid valideerimiseks. Sekveneerimine ise on mitmeetapiline, hõlmates muuhulgas DNA nukleotiidses järjestuses toorandmete saamist (teostab TÜ Genoomika Instituut). Kasutatav sekveneerimismeetod on igapäevaselt kasutusel muuhulgas ka inimgenoomi järjestuste

loomiseks. Toorandmete saamisele järgneb VTL-i poolne bioinformaatiline töötlemine, milles järgitakse rahvusvahelisi protokolle ja EURL-i juhismaterjale. Antud küsimuses on VTL samuti kinnitanud, et on toorandmeid saatnud kinnitamisele ka EURL-i ja tulemused on olnud kokkulangevad. Tulemuste reprodutseeritavus on tänasel päeval üks kvaliteedikontrolli meede, mis tagab tulemuste usaldusväärsuse.

72. Ameti järelevalve käigus võetud proovide analüüsimine toimub ameti poolt volitatud laboratooriumides, kes kasutavad akrediteeritud meetodeid. *L.mon* molekulaartüpeerimiseks ehk tüve määramiseks kasutatakse täisgenoomi sekveneerimist (*whole genome sequencing*), mille puhul ei ole enam tegu järelevalveproovi analüüsiga määru, vaid meetodiga, mis võimaldab saada informatsiooni bakteri DNA järjestuse kohta (st bakteri DNAs oleva info kohta).
73. Mis puudutab AS M.V.Wool vastuskirjas 13.11.2019 viidatud 29.10.2019 taotlusele ja 06.11.2019 taotluse täiendusele, siis selles osas on amet andnud oma vastuse 13.11.2019 otsusega nr 225, millega jättis rahuldamata AS M.V.Wool taotluse labori vahetamise taotluse teise labori määramiseks Veterinaar- ja Toiduameti poolt AS-i M.V.Wool toote, pinna- ja muude järelevalveproovide analüüsimiseks. Amet jäi seisukohale, et AS M.V.Wool poolt esitatud katseprotokollid ei tõenda, et VTL ei oleks sobiv labor VTA poolt võetavate järelevalveproovide analüüsimiseks.

Ettevõtte poolt määratud säilivusaeg ei ole piisav, et tagada toodete ohutus säilivusaja lõpus

74. ToiduS § 22 lg 1 kohaselt vastutab käitleja käideldava toidu ning käitlemise nõuetekohasuse eest ja on kohustatud kasutama kõiki võimalusi selle tagamiseks. Nimetatud paragrahvi lg 2 järgi peab käitleja järgima toidu pakendil või saatedokumendil märgitud säilitamiskoode, mille määrab toidu tootja, töötaja, sealhulgas valmistaja, või pakendaja kestvuskatsete või valdkonna eest vastutava ministri poolt kehtestatud toidu säilitamiskoode alusel. Valdkonna eest vastutav minister kehtestab säilitamiskoode sõltuvalt toidu võimalikust ohtlikkusest inimese tervisele toidugruppide kaupa. Kestvuskatsete tegemise korra kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega. Põllumajandusministri 21.11.2014. a määruse nr 105 „Kestvuskatsete tegemise kord“ § 2 lg 1 kohaselt määrab toidu valmistaja või pakendaja kestvuskatsete alusel toidu säilitamiskoode, sealhulgas toidu minimaalse säilitamisaaja või tarvitamise tähtpäeva ning säilitamistingimused, hinnates toidu ohutust ning toidu vastavust teistele nõuetele (edaspidi nõuetekohasus).
75. Määruse nr 2073/2005 artiklis 3 on sätestatud, et toidukäitlejad tagavad toiduainete vastavuse asjaomastele mikrobioloogilistele kriteeriumidele ja määruses kehtestatud piirmääradele. Lisaks sellele osutatakse artiklis 3 lõikes 2 kõlblikkusaja uuringutele (määruse II lisa), mis toidukäitlejad peavad läbi viima, et teha kindlaks kriteeriumidele vastavus kogu kõlblikkusaja jooksul. Seejuures tuleb toidukäitlejal tagada, et toodete kõlblikkusaja jooksul kohaldatavaid toiduohutuskriteeriume on võimalik põhjendatult eeldatavatel jaotamis-, ladustamis- ja kasutustingimustel täita (artikkel 3, lg 1 punkt b). Käitleja peab defineerima kõik riskid, mis on võivad põhjustada toidu saastumise patogeenidega (käitlemisprotsessi hügieen, toorainete mikrobioloogiline saastumise tase,

jm) ja seda siis ka proovide valikul arvestama. Seega on tegemist käitleja vastutusega kogu protsessis, mis kindlustaks tõesed ja usaldusväärsed tulemused.

76. Toidukäitleja vastutab kõlblikkusaja määratlemise eest kindlatel tingimustel, mis peaksid hõlmama põhjendatult eeldatavaid turustamis-, ladustamis- ja kasutamistingimusi. Kõlblikkusaja pikkus on tooteohutuse lahutamatu osa ning asjaomaste patogeenide, sealhulgas *L.mon* kindlakstegemine toormaterjalides ja tootmiskeskkonnas on ohutu kõlblikkusaja õige hindamise jaoks otsustava tähtsusega. Kõrvalekalded normaalsetest tingimustest, nagu toorme algse saastumise kõrgem tase, liiga kõrged temperatuurid ladustamise või transportimise ajal või liiga pikk kõlblikkusaeg võivad tugevasti mõjutada toote ohutust. *L.mon*-ga seoses on kõlblikkusaja uurimise eesmärk tõendada, et valmistoit vastab toiduohutuskriteeriumiga *L.mon* kohta kehtestatud piirmääradele toidu kogu kõlblikkusaja vältel.
77. Määruse 2073/2005 artikkel 3 lg 2 kohaselt korraldavad toote valmistamise eest vastutavad toidukäitlejad vajadusel uuringuid II lisa kohaselt, et uurida kriteeriumidele vastavust kogu kõlblikkusaja jooksul. Eriti kehtib see valmistoitude kohta, mille puhul on soodustatud *Listeria monocytogenes*'e bakterite teke, mis võib põhjustada *Listeria monocytogenes*'e ohtu rahva tervisele. Määruse 2073/2005 lisa II kohaselt hõlmavad määruse artikli 3 lõike 2 uuringud nt mh vajaduse korral lisauuringuid, mis võivad hõlmata: kõnealuse toidu kohta koostatud matemaatilist prognoosmudelit, kasutades asjaomases tootes mikroorganismide kriitilise kasvu või ellujäämise tegureid.
78. Amet on AS-le M.V.Wool korduvalt selgitanud käitleja toodete puhul kasutatava pika säilivusaja seonduvat probleemi, mida tunnistab ka ettevõtte ise oma 17.10.2019 vastuskirja „Vastus selgitusnõudele nr 10.1-1/28187-2“ punktis 10. AS M.V.Wool toodete säilivusaja probleemistik on seotud riskitoodete pika säilivusajaga, näiteks pakendatud õrnsoola ja külmsuitsu kalatooted on säilivusajaga 30 päeva ja suhteliselt madala säilitustemperatuuriga (0 kuni 4 °C); samuti asjaolust, et ettevõtte poolt kehtestatud säilitustemperatuurid kogu säilitamisahela ulatuses ei ole realistlikud. Ilmselt ei ole AS M.V.Wool arvestanud külmaahela erinevate (sh turustamise ja tarbimise tegelike temperatuuridega) etappidega peale toidukäitleja kontrolli alt väljumist ning ei ole tõendatud AS M.V.Wool kontrolli alt väljumisel järgnevatel säilitamisetappides käitleja määratletud maksimaalse temperatuuri +4°C tagamine.
79. Liiga madala ladustamistemperatuuri kasutamine, võrreldes tegelike temperatuuridega turustamise ja kasutamise ajal, võib kaasa tuua *L.mon-i* kasvu alahindamise ja selle tagajärjel ohutu kõlblikkusaja pikkuse ülehindamise. Toidukäitleja peab siiski põhjendama kõlblikkusaja määramiseks kasutatud temperatuuri valikut, võttes arvesse tarbijatelt saadud andmeid turustamise ja ladustamise ajal valitsevate temperatuuride kohta. Paraku ametile selliseid andmeid, mille alusel kõlblikkusaeg määrati, teada ei ole.
80. AS M.V.Wool poolt esitatud dokumenteeritud andmete osas (AS M.V.Wool 23.09.2019 taotlus menetluse uuendamiseks, esitatud Excel tabel – Lisa 1 – Aprill-august 2019 kestvuskatsete tulemused) ei ole ametile arusaadav ka asjaolu, millisest ajahetkest loeb käitleja säilivusaja algust, sest osade proovide kestvuskatsete puhul on fileerimise/soolamise/suitsutamise ja valmistamise kuupäeva (vk) vahel mitmeid päevi ja säilivusaja pikkust on arvestatud valmistamise (vk) etapist alates. Seega on tegelik

säilitusaja pikkus mitmete tabeliandmete põhjal isegi pikem kui 30 päeva. Ametile ei ole arusaadav ega kontrollitav, kuidas toimub külmutatud proovidele säilivusaja määramine ja selle märgistamine ehk millisest ajahetkest loetakse säilivusaja algust. Tabelis on kirjas *Temperatuur analüüsimisel* (veerg Y), temperatuuridega (0 kuni 4) °C, mis on tootja poolt toidu säilitamise lubatud temperatuurivahemik, kuid kestvuskatsete puhul peab proovide säilitamine toimuma halvimates tingimustes, see tähendab maksimaalse lubatud temperatuuri +4°C juures. See aga tabelis ei kajastu. Samuti ei ole pädevale asutusele arusaadav, mis on proovide valiku aluseks – millisel kellaajal ja kui pika perioodi jooksul on proovid võetud. AS M.V.Wool poolt esitatud kestvuskatsete tulemuste puhul ei ole ameti hinnangul tegemist kestvuskatsetega, nagu on AS M.V.Wool tabelisse kirja on pandud, vaid pigem enesekontrolli raames võetavate proovide mikrobioloogiliste analüüsidega.

81. AS M.V.Wool 17.10.2019 kirjas „Vastus selgitusnõudele nr 10.1-1/28187-2., selgitati, et „Ettevõtte soovib lühendada selliste külmsuitsutatud ja soolatud toodete realiseerimise aega, kus ei ole kasutatud listeria mon. kasvu pärssivaid säilitusaineid kuni 24 päevani. Säilimisaja lühendamine otsustati Toiduohutuse meeskonna koosolekul, mis toimus 14.10.2019. Koosoleku käigus analüüsiti laboratoorsete protokollide tulemusi ning kaaluti VTA järjekindlat soovitusi säilimisaja vähendamiseks. VTA on pidanud alates märtsist 2019 säilimistähtaaja vähendamist üheks kõige olulisemaks meetmeks, mis võimaldab ettevõtte tegevust viia vastavusse Toiduseaduse ja määruse 2073/2005 nõuetega. Toiduohutuse koosoleku protokoll asub Lisas nr.2 Säilimistähtaaja vähendamine on märkimisväärne, sest väheneb 7 päeva ehk ühe kolmandiku võrra- 30 päeva pealt kuni 24 päevani. Säilimistähtaaja vähenemist rakendatakse alates 10.12.2019. Üleminekuaeg on vajalik seoses lepingutega, vastavalt millel peame teavitama oma kliente minimaalselt 1 kuu ette kõikidest tehtavatest muudatustest. Kinnitame, et hiljemalt 10.12.2019 on säilimistähtaaja vähendamine kõigi klientide juures jõustunud.“
82. Kuna AS M.V.Wool ei ole korrektselt teostanud kestvuskatseid/Challenge teste, mis tõendaksid, et *L.mon* arvuline piirmäär säilimisaja jooksul ei saa ületatud, on teadlaste poolt võimaliku säilivusaja näitlikustamiseks teostatud mudeldamine käitleja toodete omaduste alusel, mille aluseks on FSSP deterministlik mudel. Mudeldamine on läbi viidud tingimustel 4 °C (konstantne) juures 24 päeva. Sisendina on kasutatud veeaktiivsuse, pH ja soola sisalduse väärtused on võetud katseprotokollist TA1917331-KT (soolaforell ja külmsuitsutatud vikerforell), kuivaine sisaldus protokollist TA1920684-KT (soolalõhe ja külmsuitsulõhe). Mikroobikontsentratsioonid vastavalt 0,04 cfu/g (1 cfu/25 g) ja 1 cfu/g. Kuna ametile ei ole teada külmsuitsutoodetes fenoolsete ühendite sisaldus, siis on mudeldamisel arvestatud nii vaikeväärtust 10 ppm kui ka ilma.
83. Mudeldamise tulemused on alljärgnevad:
  - 83.1. Soolakala: kontsentratsiooni 0,04 cfu/g (1 cfu/25 g) puhul ei jõua *L.mon* sisaldus neil tingimustel piirnормini; kontsentratsiooni 1 cfu/g puhul jõutakse piirnормini 21. päeval;
  - 83.2. Külmsuitsukala: kontsentratsiooni 0,04 cfu/g (1 cfu/25 g) puhul ei jõua *L.mon* sisaldus fenoolseid komponente arvestamata neil tingimustel piirnормini; kontsentratsiooni 1 cfu/g puhul jõutakse piirnормini 17. päeval;

- 83.3. Külmsuitsukala: kontsentratsiooni 0,04 cfu/g (1 cfu/25 g) ja 1 cfu/g puhul ei jõua *L.mon* sisaldus fenoolseid komponente (10 ppm) arvestades neil tingimustel piirnormati.
84. Eeltoodud mudeldamised viitavad, et ka AS M.V.Wool poolt väljapakutud säilivusaeg 24 päeva ei pruugi olla piisav selleks, et tagada toodete ohutus säilivusaja lõpus. Ametile esitatud andmete ning käitleja esitatud arvamuse alusel, mille kohaselt peale ameti järjekindlat soovitusi säilimisaja vähendamiseks on käitleja avaldanud soovi lühendada osade külmsuitsutatud ja soolatud toodete (kus ei kasutata *L.mon* kasvu pärssivaid säilitusaineid) puhul realiseerimise aega kuni 24 päevani tuginedes AS M.V.Wool toiduohutuse meeskonna koosoleku otsusele, viitab, et ettevõtte ei ole mõistnud vajadust toodete säilivusaja määramisel lähtuda tõendus põhiseisest informatsioonist.

Ristsaastumisest kalatööstuste vahel

85. AS-i M.V.Wool Harku kalatööstuse toodetes kui ka uhtmeproovides on isoleeritud puhangutüvi ST1247. Sama tüvega *L.mon* on sekveneerimise tulemusel isoleeritud ka käitleja Vihterpalu Kalatööstuses ning antud tüvi on leitud ka AS-i M.V.Wool poolt OÜ-le Peetsman väljastatud tooraines (fileeritud lõhe). Käitleja kahe (2) tööstuse, s.o Harku kalatööstuse ja Vihterpalu kalatööstuse vahel toimub tooraine, taara kui ka valmistoodangu liikumine. Harku kalatööstuse ja Vihterpalu kalatööstuse vahel liiguvad ka termokastid ja sinised plastkastid, kusjuures varasemalt on sekveneerimistulemuse põhjal selgunud, et siniselt pestud plastkastilt on Harku kalatööstuses tuvastatud *L.mon* tüvi ST1247. Harku kalatööstusest Vihterpalu kalatööstusesse viiakse fileed ehk kalatooted, mis on fileeritud, kahe kalatööstuse vahel transporditakse toorainet taaras ning Vihterpalus kalatööstusest Harku kalatööstuse lattu liigub tagasi valmistoodang, mille transportimise alused võivad samuti olla üheks ristsaastumise allikaks.
86. Kuna nii Harku kui ka Vihterpalu kalatööstuse uhtmeproovides on tuvastatud *L.mon* puhangutüvi ST1247, viitavad antud leiud mõlema kalatööstuse tootmiskeskkonna saastumisele, mis mingil ajahetkel on toimunud ilmselt kahe kalatööstuse vahelise toorme vms liikumisega ning millega seoses leiab amet, et põhjendatud on tegevuse samaaegne peatamine mõlemas kalatööstuses *L.mon* puhangutüve ST1247 elimineerimiseks.

Kokkuvõte – esineb õiguslik alus tehaste tegevuse peatamiseks

87. Eeltoodust tulenevalt nähtub, et AS M.V.Wool on jätnud täitmata toidualased õigusnormid ehk pannud toime nõuete rikkumise määruse nr 882/2004 artikli 2 p 10 tähenduses, mistõttu esineb määruse nr 882/2004 artiklis 54 lg-s 1 sätestatud alus kohaldada lõikes 2 p-s e sätestatud meedet, milleks on antud juhul Harku ja Vihterpalu kalatööstustes tegevuse peatamine. Ühtlasi esineb MsÜS § 43 lg 1 p 1 kohaselt alus tegevuslubade (tunnusnr 423 ja 564) peatamiseks, kuna ettevõtte on rikkunud oluliselt majandustegevuse nõudeid, millega kaasneb oluline oht rahvatervisele.

V TEGEVUSE PEATAMISE KAALUTLUSED

Kaalutusõiguse teostamise kohustus

88. Vastavalt määruse nr 882/2004 artiklile 54 lg-le 1 on pädeval asutusel nõuete rikkumise tuvastamisel võimalik valida erinevate meetmete vahel. Ka MsÜS § 43 lg 1 p 1 sätestab, et majandustegevuse nõude või tegevusloa kõrvaltingimuse olulise rikkumise korral võib majandushaldusasutus tegevusloa peatada. See tähendab, et tegemist on kaalutusotsusega.
89. Haldusmenetluse seaduse (HMS) § 4 lg 2 kohaselt, kaalutusõigust tuleb teostada kooskõlas volituse piiride, kaalutusõiguse eesmärgi ning õiguse üldpõhimõtetega, arvestades olulisi asjaolusid ning kaaludes põhjendatud huve.

Proportsionaalsus

90. Täitevvoim peab otsuseid tehes püüdma leida vastuse küsimusele, kas vahend, mida haldusorgan eesmärgi saavutamiseks kasutab või kavatseb kasutada, on proportsionaalne. Proportsionaalsus tähendab, et kohaldatav meede (tehaste töö peatamine) on sobiv, vajalik ja mõõdukas ehk ei ole haldusakti adressaadile ebamõistlikult koormav ja ei ole olemas teist, vähem koormavat meetet õiguspärase olukorra taastamiseks.
91. VTA ülesandeks on riikliku järelevalve käigus kontrollida käitlejate poolset toidualaste õigusaktide täitmist ühes kohustusega reageerida nõuete rikkumise avastamisele vastava meetmega, mille üle otsustamisel tuleb arvesse võtta mh rikkumise laadi ja käitleja võimalikke varasemaid nõuete rikkumisi vastavalt määruse nr 882/2004 artikkel 54 lg-le 1. Ka MsÜS § 38 lg 2 kohaselt on olulisteks rikkumisteks, mis annavad aluse tegevusloa peatada, eelkõige majandustegevuse nõude vältav rikkumine, korduvad samalaadsed rikkumised või avalikule korrale kõrgendatud või olulist ohtu põhjustanud rikkumine.
92. **Kaalutusõiguse eesmärk ja meetme sobivus.** PS § 11 mõttes on abinõu sobiv, kui see soodustab eesmärkide saavutamist. Vaideldamatult ebaproportsionaalne on sobivuse mõttes abinõu, mis ühelgi juhul ei soodusta eesmärgi saavutamist. Sobivuse nõue kaitseb isikut avaliku võimu tarbetu sekkumise eest (vt Riigikohtu üldkogu 02.05.2017 otsus nr 3-2-1-134-16, p 45).
93. Määruse nr 882/2004 preambula p 1 kohaselt: *Sööt ja toit peaksid olema ohutud ja tervislikud. Ühenduse seadusandlus sisaldab eeskirjade kogumit, et tagada selle eesmärgi saavutamine. Kõnealused eeskirjad hõlmavad nii sööda kui ka toidu tootmist ja turuleviimist.* Määruse nr 882/2004 artikli 54 lg 1 kohaselt võtab pädev asutus nõuete rikkumise korral meetmeid tagamaks, et käitleja parandab olukorda. MsÜS § 43 lg 1 p 1 kohaselt kohaldatakse tegevusloa peatamist kuni tegevusloa kehtetuks tunnistamiseni, tegevuse keelamiseni või rikkumise lõpetamiseni.
94. Seega, toidualaste nõuete täitmise eesmärgiks on tagada toiduohutus ja määruse nr 882/2004 artikli 54 kohaselt ning MsÜS § 43 lg 1 p 1 alusel võetava meetme eesmärgiks

on, et käitleja parandaks olukorda ehk taastaks olukorra, kus on toiduohutus tagatud ja rikkumine lõpetatud.

95. Kalatööstuste tegevuste peatamist rakendatakse selleks, et käitleja lõpetaks käitlemise ja viiks tehastes läbi korraliku puhastuse, mis kõrvaldaks inimeste tervisele ohtliku *L.mon* tüve ST1247. Tegevuse peatamist rakendatakse kuni on tõendatud, et *L.mon* tüvega ST1247 enam kalatööstuses ei leidu. Seega on eesmärgiks, et käitleja parandaks olukorda ja ei viiks enam turule toitu, mis on ohtlik inimeste tervisele. Seega on kalatööstuste tegevuse peatamine kooskõlas kaalutlusõiguse eesmärgiga ning iseenesest sobiv eesmärgi saavutamiseks.
96. **Meetme vajalikkus.** Abinõu on vajalik siis, kui eesmärki ei ole võimalik saavutada mõne teise, kuid isikut vähem koormava abinõuga, mis on vähemalt sama efektiivne kui esimene. Arvestada tuleb ka seda, kuivõrd koormavad erinevad abinõud kolmandaid isikuid, samuti erinevusi riigi kulutustes (vt Riigikohtu üldkogu 02.05.2017 otsus nr 3-2-1-134-16, p 45).
97. 08.03.2019 RASFF kaudu ametile edastatud teate alusel alustatud järelevalvemenetluse käigus otsustas amet esmalt määruse nr 882/2004 artiklis 54 lg-s 2 toodud meetmetest ettevõtet vähem koormavama muu meetme rakendamise (määruse nr 882/2004 art 54 lg 2 p h) kasuks, kehtestades käitlejale nn partiipõhise null-tolerantsi. Käesoleval juhul on amet tuvastanud ja toonud välja käitleja toiduohutuse alased nõuetele mittevastavused ja puudujäägid, millest nähtub, et AS M.V.Wool ei ole alates märtsist 2019 suutnud elimineerida tootmisest *L.mon* puhangutüve ST1247 ega ole pööranud tähelepanu vajalikkusele üle vaadata toodete säilivusajad vastavalt korrektselt teostatud kestvuskatsetele/*challenge* testidele. Selle tulemusena on AS M.V.Wool korduvalt lasknud turule tooted, mis ei ole ohutud, sh ka peale kalatööstustes puhastuse tegemist, mis pidi käitleja väitel tehased *L.mon*-st puhastama.
98. Vastuskirjas 13.11.2019 viitab AS M.V.Wool käesoleva otsusega rakendatavale meetmele, et „kuna toidu ohutus on garanteeritud ja oht rahva tervisele on välistatud, siis kohene, planeerimata tehase/tehaste peatamine või sulgemine asjakohaseks ajavahemikus lõpetab tegelikkuses 150 töötajaga, 23 miljoni euro suuruse aastakäibega ning 3 miljonit eurot riigimakse maksva Eesti ettevõtte tegevuse, samas kui ettevõtte poolt planeeritud ja ajastatud ajutine peatamine võimaldaks ettevõttel edasi tegutseda ja sellest olukorrast väiksemate kahjudega välja tulla“.
99. VTA on seisukohal, et käesolev otsus ei saa AS-le M.V.Wool tulla üllatuslikult. Esiteks on amet ettevõttele korduvalt ja jätkuvalt juba alates käesoleva aasta kevadest selgitanud puhangutüve ST1247 ohjamise vajadust seoses AS M.V.Wool poolt toodetavate kalatoodetega, mille puhul *L.mon* kontekstis on tegemist riskikategooria toodetega, kus bakteri kasvuks on loodud soodne keskkond. Sedasorti toidus on võrreldes teiste toidukategooriatega *L.mon* esinemine ja arvukus kõrgem ning tihti on just kalatooteid seostatud inimeste listerioosi haigestumisega.
100. Lisaks on amet hoiatanud AS-i M.V.Wool planeeritavast tegevuse peatamise otsusest Harku Kalatööstuse osas (11.10.2019 nr 10.1-1/28187). Nimetatud hoiatusega seoses

pidas käitleja vajalikuks teavitada ametit, et viib 17.10.2019 läbi kahepäevase suurpuhastuse „tulenevalt riskihindamisest peatab käitleja tehases töö kahes osakonnas: fileerimisosakonnas ja külmsuitsu-soolakalatoodete osakonnas. Rakendatud abinõud, mis toimuvad 17.10.19-18.10.19 on täiendavaks ja ennetavaks meetmeks, mis on suunatud eelkõige sellele, et välja juurida tüve ST1247 nendest kohtadest, kus otsest kokkupuudet toiduainetega ei toimu. Eesmärk on elimineerida võimalus, et eelnimetatud tüvi satub inimese tegevusega liini peale. Pestes paralleelselt aga kõik toiduga kokkupuutes olevad pinnad, see võimalus välistatakse.“ Täiendavalt teavitas käitleja, et „ei oota võetud proovide tulemuste saabumise enne käitlemiskohas käitlemise jätkamist, sest külmsuitsu –ja soolakala toodete osakonna pinnaproovides (seadmed, transportöörid, inventar, laed, seinad, põrandad jne,) ei ole *L.m* leide olnud alates juulist kuni tänaseni (3,5 kuud).“ Vihterpalu kalatööstusega seoses teavitas AS M.V.Wool 23.10.2019, et viis Vihterpalu kalatööstuses suurpuhastuse läbi 18-20.10.2019.

101. Peale AS-i M.V.Wool suurpuhastust nii Harku kui ka Vihterpalu kalatööstuses on järelevalve käigus võetud proovides jätkuvalt tuvastatud *L.mon* olemasolu, millest AS-i M.V.Wool on teavitatud Harku kalatööstuse osas 29.10.2019 (nr 10.1-1/29873) ning Vihterpalu kalatööstuse osas 07.11.2019 (nr 10.1-1/31067). Seega ei saa käesolevaks hetkeks tegevuse peatamise otsust AS-i M.V.Wool suhtes ameti hinnangul enam pidada koheseks ja ette teatamata tegevuse peatamiseks.
102. Alates märtsist 2019 on AS-il M.V.Wool olnud ühe alternatiivse variandina võimalik teavitada ametit tegevuse peatamisest asjakohaseks ajavahemikuks, et elimineerida kalatööstuses *L.mon* puhangutüvi ST1247, mida aga käitleja ei ole teinud. AS M.V.Wool teavitas küll ametit 15.10.2019 (10.1-1/28187) asjaolust, et viib Harku tehases läbi kahepäevase sanitatsiooni ning esitas puhastusplaani, kuid alles pärast seda, kui amet andis menetlusosalisele teada kavatsusest kohaldada järgneva rangema meetmena käitlemiskohas tegevuse peatamist. VTA vastas ettevõtte poolt esitatud puhastuskavale planeeritud sanitatsioonimeetmete osas ning juhtis tähelepanu võimalikele puudustele puhastusprotsessis. Samuti avaldas AS M.V.Wool muuhulgas oma 17.10.2019 vastuskirjas ameti selgitusnõudele nr 10.1-1/28187-2 arvamust, et liigniiskust kui sellist nende tootmises ei eksisteeri (võimalik põhjus nt desinfitseerimisvahendi alakonsentratsiooniks) ning teatas ametile, et peale sanitatsiooni ei ole käitlejal plaanis teha proovipartiid ega oodata ära selle tulemused, kuna ameti poolt AS-le M.V.Wool kehtestatud nn partiipõhine null-tolerants ehk leidumine 25g, 5-osaproovis enne toote väljumist ettevõtte vahetu kontrolli alt tagab, et tehasest ei väljuks toit, mis on inimesele või keskkonnale ohtlik. Nii nagu eksperdid arvasid ja nagu ka ameti kontrollid tuvastasid, ei olnud sedavõrd lühikese aja jooksul võimalik elimineerida kõnealust puhangutüve.
103. Sarnase juhtumi puhul 2018. aastal (külmsuitsutatud lõhetoodetes leitud *L.mon*)⁵ peatas Poola kalatootja tehases tootmise, viis läbi puhastustoimingud, moderniseeris tootmisliini ja viis läbi katsetootmised, mille käigus toodetu hävitati peale laboratoorseid analüüse. Alles peale seda, kui selgus, et nii toodetes kui keskkonnaproovides ei leitud *L.mon*, jätkas käitleja toodete turustamist.⁶ Arvestades eelmises punktis märgitut ja ka asjaolu, et AS

⁵ <https://efsa.onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.2903/sp.efsa.2018.EN-1496>.

⁶ *Ibid*, lk 8: „During the corrective actions, only trial production was carried out, the production of which was subjected to laboratory analysis, then destroyed. Trial production was conducted until satisfactory results were

M.V.Wool ei oodanud ära enne tootmisega uuesti alustamist proovide võtmise tulemusi, näitab see ameti hinnangul, et tegelikult ei olnud paaripäevane puhastustegevus AS-i M.V.Wool tehastes suunatud reaalse tulemuse saavutamisele, vaid üksnes võimaluseks vältida ameti ettekirjutust ja venitada menetlust ning jätta avalikkusele mulje, et ettevõtja tegeleb kalatööstustes oleva probleemiga.

104. Amet on korduvalt ja jätkuvalt juhtinud AS M.V.Wool tähelepanu, et kohustus kontrollida turule viidava toidu ohutust lasub temal endal kui käitlejal. ToiduS § 12 lõigete 1-3 kohaselt peab turuleviidav toit olema ohutu inimese tervisele ning vastama käesolevas seaduses ja teistes õigusaktides sätestatud muudele nõuetele. Toidus ei tohi olla selle omadusi halvendavaid või inimese tervist ohustavaid parasiite, kahjureid ega võõrkehi. Riknenud, saastunud või mikrobioloogilistele nõuetele mittevastavat toitu või ebasobivate tehnoloogiliste võtete, antud toidule mitteomase lõhna, maitse, värvi või teiste asjaolude tõttu rikunud toitu käidelda on keelatud.
105. Määruse 882/2004 preambula punkti 4 kohaselt tuginevad ühenduse sööda- ja toidualased õigusnormide põhimõttele, et sööda- ja toidukäitlejad vastutavad nende kontrolli all olevates ettevõtetes tootmise, töötlemise ja turustamise kõigis etappides selle tagamise eest, et sööt ja toit vastaksid nende tegevusega seotud sööda ja toidualaste õigusnormide nõuetele. Nimetatud põhimõte on toidu- ja söödakäitleja kohustusena välja toodud ka Määruse nr 178/2002, artikli 17 lg-s 1. Nimetatud määruse nr 178/2002 artikli 19 lg 1 sätestab, kui toidukäitlejal on põhjust arvata, et tema toodetud, töödeldud, valmistatud või turustatud toit ei vasta toiduohutusnõuetele, siis algatab ta viivitamata menetlused kõnealuse toidu kõrvaldamiseks turult.
106. Ehk, toidukäitlemisettevõtte peab ka oma tavapärasest tegevuses arvestama ettevõtlusriskidega, mis on seotud muuhulgas toiduohutusnõuetele mittevastava toidu turult kõrvaldamisega ning rakendatavate meetmetega, mis on seotud nende tarnitava või tarnitud toidust tuleneva riski ärahoidmise või vähendamise.
107. Kuna peale AS M.V.Wool poolset väidetavalt teostatud sanitatsiooni tuvastati järelevalve käigus võetud proovide analüüsitulemused näitavad nii AS-i Harku kalatööstuses kui ka Vihterpalu kalatööstuses nii toodetes kui uhtmeproovides jätkuvalt *L.mon*-i olemasolu, näeb amet ainsa võimalusena rakendada veelgi karmimat meetet, milleks on AS-i M.V.Wool Harku kalatööstuse ja Vihterpalu kalatööstuse tegevuse peatamine tõhusa puhastuse läbiviimiseks, eesmärgiga elimineerida ettevõtte mõlemas käitlemiskohas *L.mon* puhangu ST1247. Seega ei saa leebemaid meetmeid pidada sama efektiivseks kui määruse nr 882/2004 artikli 54 lg 2 p-s e sätestatud meetet. Ettevõtte poolt välja pakutud tegevuskavaga seonduvat analüüsib amet allpool eraldi peatüki all.
108. Kohaldatava meetmega sama efektiivseks saaks pidada tegevusloa kehtetuks tunnistamist. Määruse 882/2004 art 31 lg 2 p e kohaselt, kui pädev asutus tuvastab tõsiseid puudusi või peab ettevõttes tootmise korduvalt peatama ning sööda- või toidukäitleja ei suuda anda piisavaid tagatise tulevase tootmise kohta, algatab pädev asutus ettevõtte

---

obtained, guaranteeing product safety. After obtaining results consistent with both the finished product and environmental swabs, products from 15 September 2017 were placed on the market. Products produced before this date were destroyed."

tunnustuse tühistamise menetluse. Pädev asutus võib ettevõtte tunnustuse peatada, kui sööda- või toidukäitleja suudab garanteerida, et ta kõrvaldab puudused mõistliku aja jooksul. Ehk ettevõtja jaoks rangeim meede oleks tunnustuse (tegevusloa) tühistamine, mida amet saaks kaaluda peale tootmise korduvat peatamist. Ka MsÜS § 43 lg 1 p 1 kohaselt võib pädev asutus peatada tegevusloa kuni selle kehtetuks tunnistamiseni või rikkumise kõrvaldamiseni.

109. Seega, leebemate meetmete kohaldamine ei ole praegusel juhul enam põhjendatud, sest need ei ole andnud tulemust ja kuigi tegevusloa kehtetuks tunnistamine oleks sama efektiivne, oleks see antud hetkel käitlejat ebaproportsionaalselt koormav meede, mistõttu on võimalik üksnes järeldada, et tegevuse/tegevusloa peatamine on asjaolusid arvestades vajalik meede. Ka Ungari toidukäitleja tõttu 2018. aastal tekkinud *L.mon* puhangu järgselt otsustas Ungari pädev asutus rakendada karmimat meetet ja peatada tegevus.⁷
110. **Meetme mõõdukus.** Mõõdukuse analüüsimisel tuleb ühelt poolt kaaluda põhiõigusesse sekkumise ulatust ja intensiivsust ning teiselt poolt piirangu eesmärgi tähtsust (vt Riigikohtu üldkogu 02.05.2017 otsus nr 3-2-1-134-16, p 45).
111. Käesoleva otsuse proportsionaalsuse ehk mõõdukuse kaalutlemisel on ühel vaekausil käitleja ettevõtlusvabadus (PS § 31), mh õigus ise otsustada tegevuse võimaliku peatamise üle suurpuhastuse läbiviimiseks ning käitlejale tekkiv varaline kahju ning teisel pool *L.mon*-ist lähtuv oht inimese elule ja tervisele (PS § 28), arvestades et toidualaste õigusnormide üks põhieesmärke on rahvatervise kaitse.
112. Lähtudes määruse 178/2002 artikli 14 punktist 1, mille kohaselt ei tohi toitu turule viia, kui see ei ole ohutu, ei saa VTA pidada otsust tegevuse peatamise osas teatud ajavahemikuks ebaproportsionaalseks. Kõigil toidukäitlemisalal tegutsevatel ettevõtjatel tuleb arvestada avalikkuse ootusega ohutule toidule – toidu nõuetele vastavuse eest vastutab alati toidukäitleja.
113. Riive hindamisel tuleb samuti arvestada, et AS-il M.V.Wool on olnud võimalik ja talle õigusaktidega pandud kohustus oma tegevuses rakendada ohjemeetmeid, sh vajadus täiendada enesekontrolliplaani ja puhastusplaani, pöörata täiendavat tähelepanu sissetuleva tooraine täiendavale kontrollile ning analüüsile, mida käitleja on teinud millises ulatuses olevad asjaolud. Eeltoodut silmas pidades ei saa AS-i M.V.Wool Harku kalatööstuse ja Vihterpalu kalatööstuse tegevuse peatamist suurpuhastuse läbiviimiseks käesoleva otsuse eesmärkide saavutamiseks pidada AS-ile M.V.Wool ebamõistlikul koormavaks.
114. Kuna AS M.V.Wool on rikkunud käitleja enesekontrollikohustust, lastes turule tooted, mis ei vasta toiduohutuskriteeriumidele ja on vastuolus määrusega nr 2073/2005, ToiduS § 22 lg 3 ja VTA poolt kehtestatud nõuetega, esineb AS M.V.Wool tegevuses toidukäitlejana endiselt nõuete rikkumine, mis on olnud korduv ja kestav ning mille jätkumine karmima meetme kohaldamata jätmisel ameti poolt on reaalne. Kuivõrd on

⁷ ECDC-EFSA raport: https://www.ecdc.europa.eu/sites/default/files/documents/2018_ECDC-EFSA_ROA_Update1_UI-444_Listeria.pdf, lk 11-12.

olemas inimeste elu ja tervist ohustav risk, on antud juhul vajalik ja kohane ettekirjutuse tegemine AS-le M.V.Wool Määruse 882/2004 artikkel 54 lg 2 p e alusel ning peatada ettevõtte tegevus mõlemas käitlemiskohas asjakohaseks ajavahemikuks. Samuti ei saa väita, et ettekirjutus põhjustaks ebaproportsionaalset kahju ettevõttele, eriti arvestades, et võimalik kahju on majanduslik ja kestab üksnes kuni tegevus on peatatud. Samas võib aga põhjustada pöördumatuid tagajärgi avalikkusele see, kui AS M.V.Wool laseb turule tooted, mis on ohtlikud inimeste tervisele. Sellises olukorras ei kaalu ettevõtte lühiajaline majanduslik kahju üles rahvatervise kaitset, mistõttu on meede proportsionaalne.

115. Seega on käesoleva otsusega AS-i M.V.Wool suhtes kohaldatavad abinõud seaduslikud, sobivad, vajalikud ja mõõdukad eesmärgi saavutamiseks, s.t vajalikud inimeste elu ja tervise kaitseks.

AS M.V.Wool poolt välja pakutud tegevuskava rakendamine

116. Vastuskirjale 13.11.2019 on lisatud lisa 3 Tegevuskava (edaspidi Tegevuskava), millega seoses märgib amet järgmist:

116.1. Tegevuskavas on viidatud, et selle väljatöötamisel on arvestatud mitmete erialaekspertide arvamusega, kes on juhtinud tähelepanu mitmetele punktidele, mis on võetud kava koostamisel arvesse. Tegevuskavast ei nähtu, millistele punktidele täpselt ekspertid tähelepanu pöörasid.

116.2. Suurpuhastuses läbi viidavate tegevuste osas on punktis 1 on kirjeldatud, et suurpuhastus algab tooraine-, pooltoote- ja valmistooteladude tühjendamisega tehases. Varudes olevad tooted peale suurpuhastust tehasesse tagasi enam ei liigu. Tegevuskavast ei nähtu ametile paraku, mida tehakse varudes olevate toodetega, kuhu need täpsemalt edasi liiguvad.

116.3. Punktis 2 on kirjeldatud, et ventilatsiooni ja kanalisatsiooni puhastamine, pesemine ja desinfitseerimine. Seda teenust teostavad koostööpartnerid-kanalisatsiooni puhastab firma _____ ventilatsiooni _____. Samas ei ole tegevuskavas kirjeldatud, millisel ajahetkel ning kuidas toimub ventilatsiooni puhastus.

116.4. Punktis 3 on viidatud, et Lisa nr.1 on Puhastuskava Harku ja Puhastuskava Vihterpalu, kus on välja toodud tööstuse kõikides ruumides teostatavad puhastustööd ruumide lõikes ja millist pesemisviisi on rakendatud. Lisatud on ka Harku tehase plaan, kus on ära näidatud puhastusala ja ruumid. Tegevuskava lisana on toodud Harku tehaseplaani, aga ei ole Vihterpalu tehaseplaani.

116.5. Punktis 4 on kirjeldatud, et biokirmetena esinevate patogeenidest vabanemiseks rakendab ettevõtte erinevate energiatega kombinatsioone, nii keemilist, mehhaanilist kui ka termilist. Kavas on välja toodud, missuguste seadmete ja pindade puhul, millist pesemisviisi on rakendatud. Esmalt pestakse ja desinfitseeritakse seadmed ja ruumid, seejärel võetakse seadmed lahti osadeks, mille kõik pinnad pestakse keemiliste pesu- ja desoainetega, kasutades mehaanilist jõudu. Tegevuskavast ei

nähtu ametile, kes antud puhastustöid läbi viib, milliseid vahendeid kasutatakse mehaanilise jõu rakendamisel ega ole kirjeldatud, kuidas toimub mehaanilise jõu rakendamine.

- 116.6. Punktis 5 on kirjeldatud, et erinevate kemikaalide kasutamine rotatsioonis: esialgu leelis ( ), siis desoaine ( ). Järgneb mehaaniline töötlus, seejärel termiline töötlus (+76-+90°C) ning viimase etapina töötlemine pikaajalise neutraalse desoainega (mõju 4-8 tundi,). Tegevuskavas ei ole välja toodud, mida tähendab mehaaniline töötlus ega seda, milliseid vahendeid kasutatakse mehaanilisel töötlusel ning kui kaua mehaaniline töötlus kestab.
- 116.7. Punktis 10 on kirjeldatud, et pärast sanitatsiooni eemaldatakse põrandale jäänud vesi põrandakaabitsatega ja põranda kuivatusimuriga. Töölaudade pealt tõmmatakse vesi ära lauakaabitsatega. Tegevuskavast ei ole ametil võimalik aru saada, kuidas ja millal toimub kuivatusimuri puhastamine.
- 116.8. Punktis 13 on kirjeldatud, et koristusvahendite steriliseerimine ahjus (+76°C, 40 min); põrandakaabitsad, harjad ja lauakaabitsad steriliseeritakse sterilisaatoris (+90°C, 5 min). Tegevuskavast ei nähtu ametile, kuidas tagatakse, et harjade ja kaabitsatega puhtaid pindu ei saastata.
- 116.9. Punktis 14 on toodud, et tööriiete pesu on planeeritud +75°C juures, millele järgneb kuivatamine. Kilest riideid steriliseeritakse sterilisaatoris (temp +90°C). Tegevuskavast ei selgu ametile, mis põhjusel planeeritakse tööriideid pesta +75°C juures ja mitte +90°C juures.
- 116.10. Punktis 16 a) on kirjeldatud, et pinnaproovid võetakse seadmete lahti võtmise ajal kriitilistematest kohtadest (nahastusmasin, fileerimismasin, kondistusmasin, viilutusmasin, transporttöörindid nõeltega). Tegevuskava punktis 4 on kirjeldatud, et esmalt pestakse ja desinfitseeritakse seadmed ja ruumid, seejärel võetakse seadmed lahti osadeks, mille kõik pinnad pestakse keemiliste pesu- ja desoainetega, kasutades mehaanilist jõudu. Punktis 16 a ei selgu, kas lahti võetud seadmete osadelt, millelt võetakse punktis pinnaproovid, on juba eelnevalt puhastatud-desinfitseeritud ega selgu ka seda kui eelnevalt on puhastus-desinfitseerimine toimunud, siis millist puhastamist-desinfitseerimist on kasutatud. Samuti ei nähtu tegevuskavast, kas esitatud nimekiri kriitilisematest kohtadest, kust pinnaproovid võetakse, on lõplik) on kirjeldatud, et proovid võetakse töötajatelt, kes on kokkupuutes kalaga. Tegevuskavast ei selgu, millises puhastamise etapis töötajatelt proovid võetakse; punktis c) on kirjeldatud, et proovid võetakse koostöös VTA ametnikega, kellega lepitakse proovivõtu päev eelnevalt kokku. Veterinaar- ja Toiduamet otsustab järelevalve proovide võtmise ettevõttelt saadud pesemis- ja desinfitseerimis järgse info põhjal ise d) on kirjeldatud, et juhul, kui pinnaproovide tulemused on nõuetekohased, st. L.mon bakterit ei leidu, siis toodetakse proovipartii külmsuitsutatud lõhefileed. Tegevuskavast ei nähtu ametile, kas proovipartii külmsuitsutatud lõhefilee hõlmab ka toote viilutamist ega seda, kas võetakse pinnaproove ning toote proov proovipartii valmistamisel.

117. Täiendavalt märgib amet, et *L.mon* kolde tuvastamiseks ning pesu-deso tõhususe hindamiseks tuleks võtta proove mustadelt pindadelt (kriitilistest kohtadest/väiksematest urgetest) ning seejärel pärast suurpuhastamist samadest kohtadest. Planeeritavad uhtmeproovide kohad peaksid nähtuma puhastustööde plaanist (plaan, kus on toodud, milliseid ruume, seadmeid ning milliste vahenditega pestakse). Lisaks tootmispindadele tuleks uhtmeproove võtta ka kõikvõimalikest teistest kohtadest (näit olmeruumid, roklad, laed) ning aladelt/kohtadest, mida on raske puhastada ja desinfitseerida, alad, mis on sageli niisked jms. Puhastusplaanis puudub info akende pesemise kohta. AS M.V.Wool on kasutanud Ecolabi puhastusvahendeid alates aastast 2011 (kontrollakt 16-269-19/001). Pesu-deso efektiivsuse tõstmiseks võiks ettevõtte kaaluda ka teiste tootjate puhastusvahendite kasutamist. Ameti hinnangul ei ole asjakohased AS-i M.V.Wool poolt Tegevuskava lisaks olevas Harku kalatööstuse ruumiplaanis ära näidatud puhastust mittehõlmavate ruumide välistused. Kalatööstuses peab suurpuhastus mõlemas tegevuskohas toimuma **kõikides ruumides**, sh ka logistikalaosid, külmiladu, olmeruumid, kalapood.
118. Seoses tegevuse peatamise edasilükkamise taotlusega (15.01.2020 Harkus ja 05.02.2020 Vihterpalus) märgib VTA, et see ei ole eelpool selgitatud rahvatervise kaitse eesmärgi arvestades põhjendatud. Vastuskirjast 13.11.2019, punktist 10 nähtub, et kui peatamine ei toimu ettevõtte poolt välja toodud tähtaegade järgi, toob see ettevõttele kaasa kahju hüvitamise/leppetrahvi nõuded klientidelt ehk edasilükkamise eesmärk on, et AS-le M.V.Wool ei tekiks majanduslik kahju. Arvestades rahvatervise kaitse eesmärgi ei ole põhjendatud lükata tehaste töö peatamist edasi eesmärgiga vältida käitlejale majandusliku kahju teket ja võimaldada senikaua jätkuvalt toota tehases tooteid, mis on ohtlikud inimeste tervisele. Samuti ei ole proovianalüüside, puhastustarvikute ning kemikaalide varumine ajamahukas, arvestades, et AS-i M.V.Wool on *L.mon* probleem teada juba vähemalt alates 18.03.2019, mistõttu on sel põhjusel peatamise edasilükkamine põhjendamatu.

Menetlusosalise ärakuulamine

119. VTA andis AS-le M.V.Wool võimaluse esitada omapoolne arvamus ja vastuväited seoses Harku ja Vihterpalu kalatööstuse tegevuse peatamisega. 13.11.2019 esitas ettevõtte oma seisukoha, vastuväited ja eelnevalt välja toodud tegevuskava.
120. Vastuskirjas 13.11.2019 avaldas AS M.V.Wool soovi täiendava suulise ärakuulamise osas, mille raames soovib ettevõtte VTA esindajatele hr Olev Kaldale, hr Vladimir Vahesaarele ja pr Jaana Oonale kohapeal tutvustada Harku kalatehase tootmisprotsessi ja kõiki toiduohutuse tagamiseks nii praegu, kui edaspidi rakendatavaid meetmeid.
121. Kuivõrd *L.mon*-i bakteri esinemine/mitteesinemine keskkonnas ega tootes ei ole silmaga nähtav, siis ei pea amet asjakohaseks ameti esindajate kohale minemist Harku kalatööstusesse selleks, et täiendavalt tutvuda käitleja toiduohutuse tagamiseks rakendatavate meetmetega. Suuline ärakuulamine ei saaks seega kuidagi mõjutada asja otsustamist.
122. Täiendavalt märgib amet, et ettevõttel oli võimalik taotleda oma suulist ärakuulamist VTA poolt ärakuulamiseks antud tähtaja jooksul (05.11.2019-13.11.2019), kuid AS

M.V.Wool avaldas soovi alles vastuskirjas 13.11.2019 ehk ärakuulamisaja viimasel päeval.

Kaalutluste kokkuvõte

123. Eeltoodud kaalutlusi arvestades on VTA seisukohal, et puuduksid asjaolud või põhjendused, mis tingiksid Harku ja Vihterpalu kalatööstuse tegevuse peatamata jätmise või mõne muu meetme kohaldamise. Vastavalt määruse nr 882/2004 artikkel 54 lg 2 p-le e ja MsÜS § 43 lg 1 p-le 1 märgime, et amet kohustab ettevõtjat peatama Harku ja Vihterpalu kalatööstuse tegevus kuni rikkumise kõrvaldamiseni.

SUNNIRAHA HOIATUS:

Kui ettekirjutus on jäetud määratud tähtjaks täitmata, määrab Veterinaar- ja Toiduamet ettekirjutuse adressaadile KorS § 28 lg 2 alusel sunniraha kuni 9600 eurot. Sunniraha võib määrata korduvalt – kuni ettekirjutus on täidetud. Kui adressaat ei tasu sunniraha, edastatakse see kohtutäiturile täitemenetluse alustamiseks.

VAIDLUSTAMISVIIDE:

Käesoleva ettekirjutuse peale saab esitada:

1. HMS § 75 alusel Veterinaar- ja Toiduametile vaide 30 päeva jooksul arvates päevast, millal isik vaidlustatavast haldusaktist teada sai või oleks pidanud teada saama; ning
2. HKMS § 46 lõike 1 alusel halduskohtule
  - tühistamis- ja kohustamiskaebuse 30 päeva jooksul arvates haldusakti teatavaks tegemisest;
  - keelamiskaebuse tähtajatult;
  - hüvitamiskaebuse kolme aasta jooksul arvates päevast, kui kaebaja sai teada või pidi teada saama kahjust;
  - kaebuse haldusakti õigusvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.

Ettekirjutuse vaidlustamine ei peata selle täitmise kohustust ega täitmiseks vajalike abinõude rakendamist.

ETTEKIRJUTUSE SAATMINE

Ettekirjutus edastatakse AS-le M.V.Wool äriregistrisse kantud elektronposti aadressil – info@mwvool.eu (HMS § 27 lg 2 p 3).

ALLKIRJASTAJA

/allkirjastatud digitaalselt/

Indrek Halliste

Peadirektor

